

Tisdagen den 12 mars

Kl. 13.00–15.52
18.00–19.23

§ 1 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 14 mars kl. 14.00*.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2023/24:33 för torsdagen den 7 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från socialutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:552

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:552 Revisorsplikt och kontroll
av Markus Kallifatides (S)

Interpellationen kommer inte besvaras inom tidsfristen.

Skälet till fördröjning beror på att det saknas tid i kammaren.

Interpellationen kommer att besvaras den 22 mars 2024.

Stockholm den 7 mars 2024

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:556

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:556 Gängens finansiering från prostitution
av Anna Wallentheim (S)

Interpellationen kommer inte besvaras inom tidsfristen.

Prot. 2023/24:83
12 mars

Skälet till fördröjning beror på att det saknas tid i kammaren.
Interpellationen kommer att besvaras den 22 mars 2024.
Stockholm den 7 mars 2024
Justitiedepartementet
Gunnar Strömmer (M)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:573

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:573 Informationsdelning mellan myndigheter
av Ingela Nylund Watz (S)
Interpellationen kommer inte besvaras inom tidsfristen.
Skälet till fördröjning beror på att det saknas tid i kammaren.
Interpellationen kommer att besvaras den 19 mars 2024.
Stockholm den 7 mars 2024
Justitiedepartementet
Gunnar Strömmer (M)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:575

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:575 Vårdplatser
av Mirja Räihä (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 9 april 2024.
Skälet till dröjsmålet är att beredningen i Regeringskansliet blivit försenad.
Stockholm den 8 mars 2024
Socialdepartementet
Acko Ankarberg Johansson (KD)
Enligt uppdrag
Andreas Krantz
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:577

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:577 SGI-utredningen
av Åsa Eriksson (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 april 2024.
Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 8 mars 2024
Socialdepartementet
Anna Tenje (M)
Enligt uppdrag
Andreas Krantz
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:596 Fritidskort

av Sofia Amløh (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 8 mars 2024

Socialdepartementet

Jakob Forssmed (KD)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:600

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:600 Jämställda löner

av Sanne Lennström (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.

Orsaken till fördröjningen är att det saknas tid i kammaren.

Stockholm den 7 mars 2024

Arbetsmarknadsdepartementet

Paulina Brandberg (L)

Enligt uppdrag

Kerstin Bynander

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:603

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:603 Oseriösa aktörer på arbetsmarknaden

av Adrian Magnusson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 april 2024.

Orsaken till fördröjningen är att det saknas tid i kammaren.

Stockholm den 7 mars 2024

Arbetsmarknadsdepartementet

Paulina Brandberg (L)

Enligt uppdrag

Kerstin Bynander

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:606

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:606 Statens ägarstyrning av Svevia AB

av Isak From (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 april 2024.

Prot. 2023/24:83
12 mars

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 7 mars 2024
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Johan Ndure
Departementsråd

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2023/24:FPM45 Kommissionens rapport om utvärdering av Frontex-förordningen och översyn av den stående styrkan *COM(2024) 75* till justitieutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Utrikesutskottets betänkande

2023/24:UU6 Det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd första halvåret 2023

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2023/24:MJU8 Riksrevisionens rapport om reduktionsplikten för bensin och diesel

Kulturutskottets betänkanden

2023/24:KrU3 Public service och film

2023/24:KrU5 Kulturarv

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:447 om EU-direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag

Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Aida Birinxhiku har frågat bistånds- och utrikeshandelsministern om han och regeringen avser att bromsa EU-förslaget om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen, och därför är det jag som är här i dag.

Rådet, kommissionen och Europaparlamentet har nyligen nått en preliminär politisk överenskommelse om det aktuella direktivförslaget. Denna behandlades i Coreper den 28 februari, men det fanns då inte tillräckligt med stöd bland medlemsstaterna för att godkänna den.

Sverige har varit en aktiv part i förhandlingen, och bland annat inleddes trepartsförhandlingar om en slutgiltig direktivtext under det svenska ordförandeskapet.

Sverige har sedan länge en hög ambitionsnivå i arbetet för mänskliga rättigheter och jämställdhet samt ett skärpt regelverk kring miljö- och klimatfrågor, och regeringen välkomnade syftet med direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet.

Regeringen anser att näringslivet har en viktig roll att spela i arbetet för en hållbar utveckling, och för många svenska företag är hållbarhetsfrågorna även viktiga ur ett konkurrensperspektiv. Genom direktivet föreslås företagen underställas rättsligt ansvar, och sanktioner, i förhållande till risken för negativ inverkan på mänskliga rättigheter och miljön. Det kommer att ställas krav på att företag identifierar, övervakar, förebygger, begränsar, avhjälpes och sätter stopp för negativ inverkan i sin så kallade verksamhetskedja.

I dag finns nationella lagstiftningar på området i några EU-länder, och ambitionen att i stället söka harmoniserade regler på EU-nivå i syfte att fördjupa den inre marknaden är lovvärd. Det skulle dock behöva göras på ett sätt som begränsar administrativa bördor och ser till att sådana är proportionerliga och ändamålsenliga i förhållande till förslaget syften.

Den text som behandlades i Coreper den 28 februari kan inte sägas leda upp till den målsättningen utan riskerar i stället att leda till betydande ökade administrativa bördor, inklusive – och i förlängningen – för små och medelstora företag. Konsekvenserna för företagen är svåra att överblicka. Samtidigt är det svårt att dra säkra slutsatser om målsättningar som önskas uppnås utifrån den konsekvensutredning som förberetts.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att direktivets omfattning och skyldigheter borde ha begränsats mer – och sammantaget att texten står för långt ifrån svenska ståndpunkter för att kunna godkännas. Sverige tillhör därmed den grupp av medlemsstater som inte gett sitt stöd till ett godkännande av texten. För det fall det blir aktuellt att ta slutgiltig ställning till den kommer Sverige att rösta nej.

Sedan dess har det belgiska ordförandeskapet lagt fram en uppdaterad version, som analyseras på Regeringskansliet och som vi kommer att ha anledning att återkomma till.

Anf. 2 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Låt mig inleda med bakgrunden till att detta lagförslag presenterades.

På många marknader i dag är kränkningar av mänskliga rättigheter, skador på miljö och klimat och ett svagt arbetsrättsligt skydd vanligt förekommande. Det finns alldeles för många människor som arbetar under livsfarliga förhållanden, som tvingas till barnarbete och som får utstå hot och trakasserier för att de väljer att organisera sig fackligt. Därför har stora delar av näringslivet, civilsamhället och fackföreningsrörelsen krävt en tydlig lagstiftning om företagens ansvar. Frivilliga riktlinjer har visat sig vara otillräckliga. Och tydliga spelregler har efterfrågats, inte minst av de svenska företagen.

Statsrådet har själv konstaterat att näringslivet spelar en viktig roll i arbetet för en hållbar utveckling och att svenska företag ligger i framkant. Men i dag tvingas de att konkurrera på orättvisa villkor med företag som

inte gör samma prioriteringar. De vill se ett gemensamt regelverk som säkerställer att det inte ska vara en konkurrensfördel att undgå ansvar för mänskliga rättigheter, miljö och klimat. Att ha harmoniserade regler på detta område i stället för ett lapptäcke av nationella regler bidrar till konkurrensneutralitet och rättssäkerhet för företagen.

Fru talman! Det är mot denna bakgrund som EU-kommissionen har presenterat sitt förslag till direktiv om vad som kallas tillbörlig aktsamhet. Precis som statsrådet nämnde kom man fram till en politisk överenskommelse i mitten av december förra året.

Nu verkar dock hela direktivet hänga på en skör tråd. Den svenska regeringen ser ut att backa ur uppgörelsen i sista stund, och Sverige är det enda EU-land som uttryckligen har aviserat att det tänker rösta nej till lagförslaget. Det är en hållning som försämrar svensk konkurrenskraft, som äventyrar svenska jobb och som försämrar skyddet för arbetstagares rättigheter. Det är dessutom en hållning som inte har förankrats i riksdagen.

Fru talman! Vi socialdemokrater är överens om att direktivet inte ska medföra oproportionerliga kostnader eller administrativa bördor för företagen. Vi är däremot inte överens om att direktivet ska bli så tandlöst som möjligt, och vi är definitivt inte överens om att Sverige ska medverka till att fälla hela direktivet.

I nuläget fortsätter regeringen att blockera lagförslaget samtidigt som Europaparlamentsvalet i juni börjar närma sig. Att skjuta upp beslutet till efter valet innebär en stor risk för att det kommer att dröja flera år innan vi får en lagstiftning på plats. I värsta fall blir det ingen ny lagstiftning om företagsansvar, vilket vore djupt beklagligt.

Fru talman! Det belgiska ordförandeskapet har i samråd med parlamentet arbetat om förslaget för att kunna samla en majoritet av EU-länderna. Medlemsländerna skulle ta ställning till det nya, omarbetade förslaget i fredags, men omröstningen blev uppskjuten. Nu väntar en ny omröstning. Det blir troligen den sista chansen att få till stånd denna lagstiftning före parlamentsvalet. Därför hoppas jag att statsrådet Ebba Busch kan ge oss ett tydligt besked i denna debatt: Kommer Sverige att rösta för det nya omarbetade förslaget och se till att vi får denna EU-lagstiftning på plats?

Anf. 3 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag vill stämma in i det som min socialdemokratiska kollega redan har framfört här i riksdagens talarstol, men då utifrån det mandat som har getts och som regeringen har tagit sig från riksdagens EU-nämnd. Min fråga är egentligen rätt enkel: Hur ser statsrådet Ebba Busch på demokratin och demokratisk förankring?

Statsrådet har nämligen i riksdagen förankrat ett mandat att säga ja till svenska företags konkurrenskraft, arbetstagares rättigheter, miljöskydd och mänskliga rättigheter. Men mandatet att säga ja till detta har i Ebba Buschs cirkuskrumbukter i stället blivit till ett mandat som gör Sverige till det land som säger nej, nej och åter nej – som förhalar, försenar och försämrar för svenska företags konkurrenskraft, arbetstagares rättigheter, miljöskydd och mänskliga rättigheter.

Med vilken demokratisyn och demokratisk förankring hamnade Ebba Busch där? Hur blev ett ja ett nej?

Anf. 4 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag skulle vilja markera några saker för att det inte ska råda någon begreppsförvirring här. Jag börjar i följande ände: Det är inte tu tal om att den svenska regeringen står bakom syftet med direktivet.

Vi vet att det fortfarande i dag, i Sverige och inom hela Europeiska unionen, handlas med varor såsom kläder, mat och delar av sådant vi använder varje dag – saker till våra bilar och elbilar och delar som är avgörande för vår gröna omställning, det vill säga allt det där som vi vill kunna slå oss för bröstet för – där vägen till varan varit allt annat än hållbar och moraliskt försvarbar.

Vi vet att det finns hög risk att barn har varit involverade och att det finns hög risk för att människor utnyttjas under några av de allra mest fruktansvärda villkor och situationer. Därför är detta direktiv så viktigt, och därför var det någonting som det svenska ordförandeskapet arbetade aktivt med att föra framåt.

Vi har hittills inte röstat om frågan i Coreper i Bryssel, men flera länder har aviserat sin ståndpunkt. Vi menar att förslaget, jämfört med den version vi tidigare har varit beredda att ge vårt stöd till, har skiftat – att det har rört sig i en riktning som riskerar att bli kontraproduktiv och som innebär en hög risk att större företag eliminerar och plockar bort mindre aktörer i sina värdekedjor för att inte bli uteslutna ur handeln längre fram.

Vi riskerar då att få en situation där det i stället för fler länder som reser sig ur fattigdom – där fler kvinnor ges möjlighet att stå på egna ben och klara sin egen försörjning och där fler ges möjlighet att handla med övriga EU – blir fler som utesluts från värdekedjorna. Det är därför till exempel frågan om tröskelvärden har varit en stor diskussion.

Regeringen förankrade en svensk ståndpunkt i riksdagen i november 2022, och det är den vi har arbetat utifrån. Nu har vi tack och lov fått ett nytt förslag på bordet från Belgien, och det är något vi tittar på och arbetar med. Utifrån vart förslaget tar vägen ser vi över om det finns ett behov av att förankra en ny ståndpunkt i riksdagen, och då kommer vi att göra det i närtid. Det finns exempelvis ett möte inbokat med näringsutskottet i närtid. Vi har dock agerat utifrån den ståndpunkt som är förankrad i EU-nämnden, och den har vi gjort allt för att följa.

Vad gäller den fråga som Birinxhiku ställde håller vi nu på att titta på och analysera det kompromissförslag som det belgiska ordförandeskapet har lagt fram, och vår förhoppning är att hitta en väg framåt för att kunna föra direktivet till nästa led.

Anf. 5 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag vill återigen konstatera att statsrådet och jag är överens om att de krav som ställs på företagen ska vara tydliga, proportionerliga och ändamålsenliga. Hänsyn ska tas till förutsättningarna för de små och medelstora företagen, och de ska även få stöd för att hantera risker och krav på ökad aktsamhet, vilket framgår av lagförslaget.

Statsrådet och jag är däremot inte överens gällande att riskera att tre års arbete för att få denna lagstiftning till stånd går förlorat och att vi därmed över huvud taget inte får någon ny lagstiftning på plats. Det är nämligen vad den svenska regeringens agerande riskerar att leda till. Det är också därför det har mött så kraftig kritik från stora delar av näringslivet,

civilsamhället och fackföreningsrörelsen, vilket inte kan ha undgått statsrådet.

Fru talman! Det kan inte heller ha undgått statsrådet att regeringens ändrade position om att fälla direktivet i dess helhet saknar förankring i riksdagen. När frågan var föremål för överläggning i riksdagen fick regeringen mandat att ställa sig bakom en allmän riktlinje i rådet och fortsatt driva på för ett direktiv som så bra som möjligt motsvarar svenska ståndpunkter. Regeringen har inget mandat att förkasta direktivet i dess helhet, och det vet statsrådet mycket väl.

Det finns mycket att anmärka på i statsrådets senaste svar, men låt mig sammanfatta så här: Statsrådet och hennes kollegor kan gärna fortsätta tala sig varma för hållbarhetsfrågorna och för att svenska företag ligger i framkant, men när det väl kommer till kritan verkar regeringen inte vilja göra någonting. Sverige har gått från att vara en förebild till att vara en bromskloss, och regeringen har egentligen ända sedan den tillträdde försökt urvattna, motarbeta och numera även blockera lagförslaget – ett förslag som länge har efterfrågats i Sverige.

Bara för några månader sedan, fru talman, skrev sverigedemokratiska riksdagsledamöter debattartiklar om att ingen vill prata om de arbetstagare som utsätts för kränkningar av sina mänskliga rättigheter och som utnyttjas när ekonomin ställer om – men när vi gör det sker det för döva öron. När det väl kommer till kritan står varken Sverigedemokraterna eller regeringen på arbetstagarnas sida.

Fru talman! Det är fortfarande min förhoppning att det belgiska ordförandeskapet ska lyckas samla en majoritet av EU-länderna bakom direktivet, men tiden håller på att rinna ut. Europaparlamentsvalet närmar sig, och som tidigare nämnts har det belgiska ordförandeskapet lagt fram ett omarbetat förslag som medlemsländerna nu ska ta ställning till.

Därför vill jag återigen upprepa den fråga till statsrådet som jag inte riktigt fick svar på: Kommer Sverige att rösta för det nya förslaget och se till att vi får denna EU-lagstiftning på plats, eller är syftet med att kalla till en ny överläggning i näringsutskottet att regeringen ska kunna fälla direktivet i dess helhet?

Anf. 6 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Det är absolut rimligt att kräva att statsrådet svarar på våra frågor. Det kan nämligen ha skiftat och rört på sig i alla möjliga olika sorters riktningar, men faktum kvarstår: Det enda mandat som Ebba Busch och regeringen demokratiskt har förankrat i Sveriges riksdag är mandatet att säga ja – och till och med att säga ja om förhandlingarna kanske hade rört sig i en bättre riktning, med starkare skydd för arbetstagares rättigheter, miljöskydd och mänskliga rättigheter. Det har inte givits något mandat till den svenska regeringen och Ebba Busch att förkasta detta förslag eller direktiv i dess helhet. Inget sådant mandat har givits.

Det är absolut rimligt att statsrådet svarar på våra berättigade frågor. Hur kommer det sig att det demokratiskt förankrade mandatet om ett ja har blivit ett nej? Vad visar det för demokratisyn från Ebba Busch? Hur tänker regeringen agera? Det finns inte ett enda mandat givet från någonstans i denna riksdag att förkasta förslaget, och det agerar regeringen nu för på EU-nivå. Svara på frågorna, Ebba Busch!

Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill understryka att jag svarade båda riksdagsledamöterna i mitt förra inlägg. Först och främst handlar det om att vi håller på att titta på det kompromissförslag som det belgiska ordförandeskapet har lagt fram, och vi kommer därför att återkomma när vi har tittat klart på förslaget. Vi har beredskap för om det finns behov av att förankra med riksdagen i enlighet med hur detta land styrs, i enlighet med hur en regering får agera i EU-sammanhang på riksdagens mandat.

Till Matilda Ernkrans, som sitter och skakar på huvudet, vill jag läsa högt det vi förankrade hos EU-nämnden i november 2022. Vi lyfter fram ett antal punkter i den svenska ståndpunkten som är förankrade hos EU-nämnden – för dem som lyssnar på detta. Jag kan alltså inte i EU-sammanhang driva någon annan linje än den som är förankrad hos riksdagen.

Vi har fått stöd för en svensk ståndpunkt som bland annat handlar om att ambitionen att skapa harmoniserade EU-regler på området i stället för det lapptäckte av nationella regler som håller på att uppstå på området är lovvärd – det vill säga vi är i grunden för. Det behöver dock göras på ett smart sätt och på ett sätt där de administrativa bördorna som direktivet ger upphov till står i proportion till de problem som förslaget tar sikte på. Därvidlag är regeringen kritisk till delar av kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Det är problematiskt att direktivet skulle riskera att leda till betydande ökande administrativa bördor för berörda företag, inklusive för små och medelstora företag, som företag som omfattas av direktivet har en etablerad affärsrelation med.

Sedan kommer jag till en nyckelmening som jag vill framhålla: För att begränsa dessa bördor driver regeringen att direktivets omfattning och skyldigheter väsentligt begränsas. Regeringen anser att tröskelvärdena för antal anställda och omsättning bör höjas så att färre företag omfattas av direktivet – och så vidare.

Det är i enlighet med detta som vi har agerat sedan dess, och om det finns anledning att förankra en ny ståndpunkt, vilket vi har beredskap för – vi vet ännu inte vad regeringens förslag till ståndpunkt kommer att vara – om det finns anledning att be om nytt mandat eller justerat mandat utifrån det belgiska ordförandeskapets nu liggande kompromissförslag, kommer vi självklart att återkomma till riksdagen.

Anf. 8 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för debatten.

Sverige har länge varit en förebild i arbetet för mänskliga rättigheter, miljö och klimat. Därför kan jag inget annat än beklaga att regeringen aktivt driver på för att förhindra att denna lagstiftning blir verklighet. Den positionen är inte förankrad i riksdagen. Det är en position som försämrar skyddet för arbetstagares rättigheter, och det är en position som äventyrar svensk konkurrenskraft och svenska jobb.

Fru talman! Vi kan ägna hela debatten åt att prata om att näringslivet spelar en viktig roll i arbetet för en hållbar utveckling. Men efter ett tag blir det dags att gå från ord till handling. Då väljer regeringen att backa.

Regeringens agerande innebär att tre års arbete för att få till stånd denna lagstiftning riskerar att gå förlorat. I värsta fall blir det ingen gemensam EU-lagstiftning om företagsansvar. Men det är min förhoppning att regeringen tar till sig av den kritik som detta agerande har föranlett.

I stället för att blockera lagförslaget ska regeringen göra sitt yttersta för att nå en kompromiss och se till att lagstiftningen blir verklighet. Det skulle stärka svensk konkurrenskraft, svenska jobb och skyddet för människor och miljö. Det hoppas jag är regeringens ingång när man eventuellt kallar till en ny överläggning i näringsutskottet.

Anf. 9 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag börjar med att understryka att regeringens hållning är att direktivet i grunden är bra. Det uppfattar jag att vi är överens om brett över blockgränsen, det vill säga att det är den linje som vi har mandat att föra fram i EU-sammanhang utifrån det som har förankrats i både utskott och EU-nämnd.

Flera medlemsstater, bland annat Tjeckien, Frankrike och Italien, har rapporterat vara negativa till texten från den 28 februari. Även Tyskland och Österrike, två regeringar där gröna partier ingår, har rapporterat att de avser att avstå. Vi har självklart en nära dialog med dem.

Den svenska regeringen gör vad vi kan för att agera konstruktivt och för att hitta vägar framåt. Vi välkomnar det kompromissförslag som har kommit från det belgiska ordförandeskapet, och vi tar inte lätt på frågan. Vi tittar nu på vad som är en rimlig ståndpunkt, vad vi tror är en rimlig väg framåt och om en eventuellt justerad ståndpunkt behöver förankras utifrån det belgiska förslaget.

Men jag vill understryka att förslaget inte är så svartvitt som en del får det att låta. Det har inte låtit så i kammaren, men jag har sett en del av mediediskussionerna. Europeiska företags möjligheter att göra affärer med fattiga länder, och EU:s möjligheter att handla med dem, riskerar att försvåras om vi inte landar rätt. Det innebär att det förhållandevis privilegierade Europeiska unionen bidrar till att höja gränserna för fler länder att höja sig ur fattigdom, för fler länder att få handla med EU. Det är den balansgången vi vill nå. Det hoppet arbetar jag fortfarande med utifrån riksdagens mandat.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:486 om innovationskraften i Öresundsregionen

Anf. 10 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag abonnerar på talarstolen i tre interpellationer i dag; för dem som har ”joinat” på läktaren och online.

Fru talman! Per-Arne Håkansson har frågat mig om jag avser att ta initiativ för en översyn av hur framväxten av startup-bolag och uppskalningsbolag kan stimuleras, samt hur jag bedömer potentialen ur ett nationellt perspektiv utifrån Innovation Skånes prioriterade områden inom hälsa, mobilitet och foodtech.

Framväxten av startup-bolag och uppskalningsbolag är viktig för framtidens välbefinnande i Sverige. Det är våra företagare och entreprenörer som skapar jobb, välbefinnande och välfärd. Regeringen vill bidra till att fler människor väljer att starta och utveckla företag och förverkligar sina idéer.

Sverige är en stolt industri- och teknation vars företag byggts av entreprenörer, idéer och hårt slit. Stöd från regeringen behövs även i fortsättningen ges genom att långsiktigt stärka förutsättningarna inom många olika områden såsom kompetensförsörjning, möjlighet till kapital och enkla regelverk. Regeringen har även ett ansvar för samordning av de offentliga insatser som gör det enkelt att hitta rätt rådgivning och stöd.

Redan i dag finns ett offentligt ekosystem där innovationskontor, inkubatorer, tillväxtfinansiering från Vinnova, regionalfonder, Almi och Saminvests fonder, tillsammans med samverkanssatsningar för innovation och en mängd privata initiativ, bidrar till en helhet i stödet till startups och scaleups.

I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen flera olika satsningar på utbildning och forskning som ska stärka ingenjörsländet Sverige och möta de stora kompetensbehoven, som inte minst finns hos innovativa företag. Det sker bland annat en utbyggnad av civilingenjörsutbildningarna och en höjning av ersättningsbeloppen för utbildningar inom naturvetenskap och teknik. Utan kunskap finns ingen innovation.

Växande startup-bolag är även beroende av att kunna attrahera och behålla den internationella nyckelkompetens som behövs för att de ska kunna utvecklas och växa i Sverige. Regeringen har därför lämnat en proposition som antagits av riksdagen om att förlänga expertskatten från fem till sju år. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari i år.

Regeringen har även beslutat om ett tilläggsdirektiv till Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag som innebär att de så kallade 3:12-reglerna ses över. Syftet är att reglerna om så kallade kvalificerade personaloptioner ska bli mer effektiva och därmed underlätta för företag att attrahera och behålla nyckelkompetens.

Regeringen har vidare gett ett uppdrag till Tillväxtverket att i samarbete med ytterligare tio myndigheter stärka samordningen kopplad till Sveriges möjligheter att attrahera och behålla högkvalificerad internationell kompetens och annan utländsk arbetskraft som är viktig för Sveriges konkurrenskraft.

I budgetpropositionen för 2024 har regeringen bland annat föreslagit en förstärkning av företagsportalen verksamt.se – det låter som världens torraste men är världens bästa grej om man ska starta företag eller har ett företag – samt inrättandet av ett förenklingsråd som kompletterar det tidigare aviserade implementeringsrådet.

När det gäller Innovation Skåne håller jag självklart med om att Skåne och Öresundsregionen har en stark utvecklingspotential på området hälsa och life science. Geografiskt har regionen ett strategiskt läge med goda möjligheter till samverkan över gräns och, minst lika viktigt, en tung forskningstradition och strategiska forskningsinfrastrukturer. Möjligheterna till strategiska sektorsöverskridande samarbeten med annan teknisk forskning och andra deeptechbolag är goda, och den typen av samverkan är avgörande och blir allt viktigare. Detta och en rad andra faktorer skapar i den här regionen en dynamisk miljö som är viktig för Sverige, som vi vill ska fortsätta vara ett ledande life science-land i en värld med hårdnande global konkurrens.

Hälsa och life science är ett prioriterat område för regeringen där vi vill vara en aktiv part. Regeringskansliet har ett etablerat extra nära samarbete mellan de tre departement som ligger särskilt nära life science-frågorna.

I år kommer vi att lägga fram både en forsknings- och innovationsproposition och en uppdatering av den nationella strategin för life science. I strategin vill vi visa på handlingskraft på ett antal områden som vi förstått är avgörande för både små och stora företag, för hela sektorn och för det ekosystem som life science är så beroende av. Fortsatta forskningsinsatser inom hälsa och life science är en förutsättning för att kunna hantera framtida utmaningar inom hälsoområdet och för att Sverige ska fortsätta vara en konkurrenskraftig life science-nation.

Inom ramen för arbetet med livsmedelsstrategin 2.0 lyfte regeringen de innovativa livsmedelsföretagen, så kallade foodtechföretag. Det är inom dessa små och medelstora företag som flera av framtidens exportsuccéer inom livsmedel kommer att finnas, och det är främst där som majoriteten av framtidens nya arbetstillfällen kommer att skapas. Att dessa företag växer och internationaliseras är avgörande för att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka.

Det var ett långt svar, men det kändes nödvändigt givet den tunga och viktiga frågan. Tack till interpellanten för den!

Anf. 11 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Tack för det långa svaret från näringsminister Ebba Busch!

Sverige är i ett globalt perspektiv ett starkt innovations- och uppfinnarland. Det i sig har genom flera decennier spelat en avgörande roll för en stark utveckling för jobb och industri, som är en grund för finansieringen av vår gemensamma välfärd.

Det finns dock anledning att lyssna på och ta till sig de kritiska synpunkter som framförs om utmaningar och problemställningar och hur vi ska kunna fortsätta ligga i framkant när det gäller innovation.

Även om det på senare tid varit ganska mycket fokus på nordliga Sverige med etablering av serverhallar, gruvindustri och skog är det angeläget att främja entreprenörskap och industriutveckling i hela landet.

I Skåne och Öresundsregionen är det gränsöverskridande samarbetet med Danmark och de influenser som därigenom skapas värt att ta fasta på också i ett nationellt perspektiv. Då är life science, läkemedelstillverkning, medicinteknik, livsmedel och gröna näringar krafter att räkna med. Produkter som pacemakern, blodvaggan Triomix, defibrillatorn, narkosnappen och, ja, även kylskåpet är välkända svenska innovationer med bäring på just dessa områden. Min frågeställning tar fasta på hur vi kan stimulera framtida uppfinningar av liknande dignitet.

Vid en sammankomst nyligen på Ideon Science Park i Lund benämnd Skånsk kraftsamling lyftes några angelägna frågor upp till inbjudna politiska företrädare. Det är några av dessa jag ser det som angeläget att kanalisera genom denna interpellation. I regionen finns SLU i Alnarp, Lunds universitet, Medicon Village i Lund, Malmö universitet, Kristianstads högskola med Krinova, Campus Helsingborg och en rad andra aktörer. I sammanhanget kan också nämnas FN:s innovationsorgan Unops, som verkar utifrån de globala målen och har samarbete med Malmö universitet.

För att få ytterligare bakgrund och fakta bad jag riksdagens utredningstjänst att titta närmare på hur svensk innovationskraft står sig, då med särskilt fokus på life science och foodtech. Jag tänker att näringsminister Ebba Busch är insatt i förhållandena, men jag vill ändå framhålla betydelsen av dessa områden. I det underlag som tagits fram finns en Vinnova-

rapport från april 2023 som noterar att Skåne såväl som Västra Götaland nådde en toppnotering i antal nystartade företag inom life science-sektorn 2020. Utvecklingen mellan 2018 och 2020 var expansiv. Samtidigt är konkurrensen i regionen med framför allt Danmark knivskarp, och på senare år har den danska utvecklingen på området varit starkare än hos oss i Sverige.

Att stimulera framväxten av startup- och scaleup-företag inom dessa områden är steg på vägen i att bygga framtidstro. I detta perspektiv ska kanske varningsklockorna från eniga bedömare som jag mött i detta sammanhang beaktas. Jag noterar att Ebba Busch i svaret redogör för pågående insatser, men uppenbarligen finns det mer att göra för att stimulera investeringar och satsningar. Det efterfrågas av de samlade aktörerna på området.

Jag vill därför än en gång be Ebba Busch att utveckla hur hon ser på möjligheterna till nya initiativ för att spetsa till arbetet inom detta område.

Anf. 12 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill återigen tacka för interpellationen men också understryka att jag verkligen instämmer i hyllningen av Sverige som life science-land.

Jag möter fortfarande människor som inte riktigt har koll på att life science står för en betydande del av svensk bnp. Det är också en otroligt viktig exportsektor för vårt land. Det bidrar till bilden av Sverige och ökar attraktiviteten i att investera, verka och finnas i Sverige. Det är något som vi inte får ta för givet.

Alldeles nyss höll vi ett rundabordssamtal med flera tunga företrädare från life science-sektorn för att diskutera vad ytterligare som behövs för att se till att de framtida investeringarna landar i Sverige och inte i Norge eller Danmark, som vi just nu ser väldigt tuff konkurrens från. Det gjorde jag tillsammans med sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson och socialminister Jakob Forssmed men även en representant från utbildningsminister och ansvarig för forskning och högre utbildning Mats Persson. Det är en viktig signal till omvärlden, tror jag, och det var också den respons vi fick från företrädarna från life science-sektorn när det gäller hur tungt vi viktat life science-frågorna.

Vi arbetar nu med utredningen om kliniska prövningar, till exempel, och där vet vi att det kommer ytterligare skarpa förslag och verktyg för att vässa vår konkurrenskraft. Jag instämmer helt i interpellantens medskick: Här får vi inte slå oss till ro.

Det offentliga behöver hitta sätt att möjliggöra för vinnare och skapa en spelplan som ger bästa möjliga förutsättningar för alla företag. Det är inte det offentliga som kommer att stå för lösningarna här, men vi kan skapa grogrunden och miljön som möjliggör det. När det gäller denna spelplan är kärnan tidsenliga förändringar i de regelverk som i dag hindrar och försvårar företags innovation och tillväxt.

Vi ser fram emot att kunna jobba vidare med utredningen om kliniska prövningar och, inte minst, den forsknings- och innovationsproposition som vi hoppas kunna presentera någon gång i slutet av året.

Anf. 13 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag får tacka näringsminister Ebba Busch för svaret och resonemangen. Frågorna om att stärka innovation och främja entreprenörskap – att få människor att utveckla idéer – behöver som jag ser det hela tiden hållas levande.

Även om vårt land fortfarande i global jämförelse är bland de främsta hänger detta fortfarande i huvudsak på några stora företagskoncerner som Ericsson och Scania, som registrerar en rad patent varje år. Ökad stimulans behövs nog för att stärka entreprenörskap och få med fler aktörer.

Den satsning som den tidigare socialdemokratiska regeringen inledde och som Ebba Busch också refererade till, Saminvest, där privata investerare, affärsänglar, kan medverka och staten bidrar med låneinvesteringar, är också ett initiativ som jag ser lever och utvecklas.

Inom ramen för den skånska kraftsamling som jag refererade till, där företag, kommuner och utbildningsväsen medverkar, framhölls att det helt avgörande området mellan forskning och etablerade företags behov måste vidmakthållas och stödjas på ett kanske mer aktivt sätt. De befintliga strukturerna på detta område spelar avgörande roller.

Jag vill nämna Öresundsregionen, Skåne och östra delen av Danmark, som har cirka 4,2 miljoner invånare. I runda tal 65 000 personer arbetar och verkar inom life science och foodtech, enligt Öresundsinstitutets analyser och rapporter. Noterbart är dock att 58 000 av dessa anställda finns i Danmark. I Skåne handlar det om mellan 7 000 och 8 000 sysselsatta. Här finns möjlighet till ökning och stimulans från svensk sida. Vi behöver göra mer för att fortsätta hålla hög kvalitet och vara världsledande inom innovation och forskning.

Hur bedömer Ebba Busch att vi behöver göra för att från svensk sida stärka detta arbete? Eller görs redan tillräckligt? Min upplevelse utifrån de kontakter jag har haft är att vi behöver vässa oss.

Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att understryka att vi behöver vässa oss. Det finns betydligt mer att göra här.

Det är helt riktigt att några av våra främsta succéer är företag som vi har haft förhållandevis länge. Det är ganska stora företag, som vi är glada, stolta och tacksamma över.

De utmaningar som bromsar tillväxten i så kallade startups och scaleups, som skulle kunna möjliggöra för fler att göra samma resa, är till stor del samma utmaningar som alla små och medelstora företag möter. Några saker skiljer. I grunden är det dock så att för att människor ska våga starta företag och gå från den lilla idén och det där fröet som sås – varför har ingen lyckats lösa det här problemet eller gjort något åt det här? – till att sedan sätta sin arbetstid i pant eller belåna huset och starta företaget, gå från idé till verklighet, behöver man ha en jordmån för företagande i Sverige som är betydligt bättre än i dag.

Det är därför den här regeringen trycker så mycket och så hårt på regelförenklingar i stort – för att det är viktigt också för den absoluta spjutspetsen, det vill säga startups och scaleups.

Men det som särskiljer deras resa från övriga små och medelstora företags är att de har hög innovationshöjd och är kunskapsintensiva, skalbara och snabbväxande. Det är klart att detta medför ganska mycket växtvärk

och gör att vi behöver se till att infrastrukturen runt omkring dem är extra bra.

Regeringen gör förstärkningar inom olika områden som påverkar förutsättningarna för dessa företag. Förutom övergripande regelverksförenklingar krävs också tillgång till kapital, kunder och kompetens. Flera av dessa delar adresserade jag också i mitt ursprungliga svar.

Anf. 15 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag vill tacka för debatt och meningsutbyte kring frågorna om life science och vikten av innovationssatsningar och startup-företag. Mitt budskap och syfte i denna debatt var just att vi behöver se den potential och de möjligheter som finns inom detta område och ta den kritik som framförs av aktörer som är verksamma inom områdena som konstruktiv och framåtinriktad.

Det handlar ofta om långsiktiga investeringar som behöver stimuleras. Perspektivet omfattar flera mandatperioder, så samling och hållbar utveckling är av stor vikt.

Jag har också ett uppdrag i Nordiska rådet, och där kan jag framhålla förslag som har förts fram till ministerrådet om gemensamt arbete i de nordiska länderna gällande vaccinproduktion.

Jag har också varit i kontakt med intressenter i mitt närområde i Skåne, där det finns projekt där man planerar att i samband med att Helsingborgs lasarett ska flyttas använda befintligt område till forskning och utveckling inom life science och medicinteknik. Det rör sig om ett intressant och nära samarbete mellan ett stort läkemedelsföretag och intressenter från såväl akademi som samhälle.

Jag har översänt material om detta projekt till regeringens särskilda life science-samordnare. Jag har dock inte fått någon återkoppling än men förutsätter att det tagits emot och hoppas att den potential som finns är noterad.

Tack för debatten så här långt! Jag hoppas att vi kommer att följa upp och vara aktiva i dessa frågor även framöver. Det handlar om Sveriges bästa och den hållbara utvecklingen.

Anf. 16 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för denna interpellation och understryka att det ibland finns ett demokratiskt värde i att markera skillnaderna och ibland i att markera att man håller i frågor och prioriteringar även över maktskiften. Det finns flera viktiga initiativ som den socialdemokratiska ledda regeringen tog under förra mandatperioden som jag med glädje har kunnat springa vidare med och där det finns ett stort värde i att vi klarar av att kroka arm brett i politiken. Det här är ett sådant område, som jag ser det. Jag vill därför tacka för drivet och för att interpellanten har lyft dessa frågor i dag.

Sverige är en stolt industri- och teknation, men det är entreprenörer, idéer och hårt slit som har byggt detta välstånd. Det finns inte en enda politiker i denna kammare eller på andra sidan vattnet i regeringen som skapar ett enda arbetstillfälle, utan det är i grund och botten dessa entreprenörer. Men vår uppgift är att förbättra jordmånen.

Detta har vi arbetat med under det svenska EU-ordförandeskapet, och vi fortsätter att göra det inom EU framöver – inte minst frågan om läke-

medelpaketet, som nu diskuteras inom EU. Hur ser vi till att EU fortsatt är en intressant marknad för tunga investeringar?

Sverige har nu också tagit över ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Där ser vi fram emot att få diskutera dessa frågor.

Sedan vill jag återigen, fru talman, bidra till att hajpa frågan om forsknings- och innovationspropositionen, som kommer i slutet av året. Jag tror att det blir en väldigt viktig diskussion och ett viktigt beslut för Sveriges fortsatta konkurrenskraft och attraktivitet när det gäller dessa frågor.

Tack för debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:506 om åtgärder mot ökande antal konkurser

Anf. 17 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Ida Ekeröth Clausson har frågat mig vad jag och regeringen avser att vidta för åtgärder för att bryta den allvarliga trenden med ökande konkurser och om jag och regeringen särskilt har analyserat riskerna med att fler företag tvingas till varsel och i värsta fall konkurser och vilka slutsatserna i så fall är av analysen.

Det finns många olika anledningar till att företag inte får verksamheten att gå ihop ekonomiskt och därför kan tvingas i konkurs.

De senaste åren har näringslivet, precis som resten av samhället, ställts inför flera utmaningar med anledning av bland annat coronapandemin, energiprisutveckling och inflation. Under år 2023 har flera, främst makroekonomiska, faktorer gått i en riktning som innebär ökad konkursrisk för delar av näringslivet, särskilt i vissa utsatta branscher.

Ökade råvarukostnader och inköpspriser och en kostnadsökning för energi och hyror samt stigande fasta kostnader och räntor kombinerat med minskad efterfrågan kan vara anledningar till det ökade antalet konkurser. Regeringen konstaterar att sysselsättningen i näringslivet växte kraftigt efter pandemin. Den toppade någon gång under första halvåret 2023 och har därefter minskat, till följd av lågkonjunkturen.

Väl fungerande marknader är en förutsättning för att motverka prisökningar. En stärkt konkurrenstillsyn främjar företagslivet, och därför har regeringen i flera omgångar skjutit till medel till Konkurrensverket. Vidare har regeringen tillsatt en utredning med uppdrag att se över nya konkurrensverktyg för Konkurrensverket och beslutat om en översyn av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, KOS-regelverket. Osund konkurrens från offentlig sektor drabbar framför allt små och medelstora företag.

Det ska vara enkelt att starta, driva och utveckla företag i Sverige. Regeringen driver därför en offensiv förenklingsagenda och har lanserat ett omfattande förenklingspaket. Paketet omfattar bland annat ett förenklingsråd som regeringen avser att inrätta och som ska ge förslag på förenklingsåtgärder som följer av befintlig svensk lagstiftning. Dessutom förstärker vi verksamt.se, en webbplats för företagare som samlar tjänster och information från en rad myndigheter.

Detta paket i kombination med bland annat att ett större antal myndigheter i sina regleringsbrev har fått återrapporteringskrav eller uppdrag att prioritera förenklingsarbetet kommer att leda till verklig förenkling och effekter för företagen, vilket kommer att bidra till att stärka den svenska ekonomin och konkurrenskraften.

Härutöver har regeringen påbörjat arbetet med att inrätta ett implementeringsråd, vars syfte är att minska företagens regelbörda och administrativa kostnader. Rådet ska lämna rekommendationer vid implementering av EU-direktiv för att motverka omotiverade regelbördor.

För att främja sysselsättningen inom byggsektorn så att det finns kompetent arbetskraft kvar inom byggsektorn när konjunkturen vänder föreslår regeringen att taket för rotavdraget tillfälligt ska höjas under 2024. De närmare villkoren framgår av den lagrådsremiss som nyligen beslutats.

Anf. 18 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

I januari gick 1 110 företag i konkurs, en ökning med 57 procent jämfört med januari 2023. Det är det högsta antalet konkurser i januari månad sedan 1997. Månaden efter, i februari, fortsatte ökningen i nästan lika hög takt. Restauranger, konsultbyråer och byggbranschen uppvisar alla alarmrande siffror. Dessutom gick många stora bilhandlare i konkurs.

Det är den 19:e månaden i rad med negativ utveckling, och fler branscher uppvisar riktigt mörka siffror. Dessutom ser vi att betydligt fler anställda drabbas av konkurser varje månad. I dag rapporterade *Ekot* att arbetslösheten ökar, och värst drabbas de som sedan tidigare är extra utsatta.

Konkurser är såklart oftast en tragedi för den som byggt upp och driver företaget, men när företaget med anställda går omkull drabbas fler än så. I tider med höga priser på mat, el och bränsle slår arbetslösheten hårdare än tidigare. Vi nås av rapporter från människor som tvingas flytta ifrån sina bostäder och som till och med inte har råd med mat. Detta är inte värdigt Sverige, och det är något som regeringen borde se allvarligt på.

Om inte det sätt som enskilda drabbas på är nog för att regeringen ska agera är det också så att statskassan drabbas hårt när konkurserna ökar. I år har staten förlorat sammanlagt en halv miljard på uppskjutna skatteskulder hos konkursade bolag.

Konjunkturinstitutets statistik visar på en fortsatt pessimism för både hushåll och företagare. Den ljusning som många hade hoppats på framåt våren och sommaren syns inte bland företagarna, och mycket talar för att arbetslösheten kommer att öka ännu mer i vår.

Det är en tuff och sorglig utveckling vi nu ser, med många företagskonkurser. Det är en tragedi för både ägare och anställda och de människor som påverkas. Lägg därtill det oroliga ekonomiska läge som Sverige befinner sig i.

Jag undrar återigen: Vad gör regeringen för dem vars företag har försatts i konkurs eller som riskerar att behöva försättas i konkurs? Vilka åtgärder tänker statsrådet och regeringen vidta för att fler inte ska behöva gå samma öde till mötes?

Anf. 19 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag delar Ekeroth Claussons bedömning att det är en exceptionellt tuff situation. Pandemi och lågkonjunktur i kombination har

slagit hårt mot många svenska företag. Om vi därtill lägger hela inflations-situationen, den energikris som vi har sett och ett krig i vår del av världen får vi en tuff situation.

Sverige har fortsatt ett allvarligt ekonomiskt läge, men vi ser nu tecken på att vi börjar lyckas koppla greppet om inflationen. Det är för tidigt att säga att vi är i hamn eller i mål – det är vi långt ifrån – men vi ser positiva signaler om att det vi har gjort hittills ändå går i rätt riktning och har önskad effekt.

Ökade råvarukostnader och inköpspriser, kostnadsökning för energi och hyror och så stigande fasta kostnader och räntor ovanpå detta kombinerat med minskad efterfrågan är uppenbart faktorer bakom antalet ökade konkurser.

Jag vill åter understryka att anledningen till att regeringen har lagt fram en budget som vilar tungt på att bekämpa inflation, bekämpa inflation och bekämpa inflation är att den slår igenom på allt, och i andra änden gör vi de regelförenklingar som borde ha gjorts för länge sedan.

Det är lätt att hitta brett politiskt stöd i denna kammare för att regelbördan för företag borde minska, men om vi tittar på hur regelbördan har utvecklats de senaste åren ser vi att regeringar av olika färg har gjort sig skyldiga till att bara addera till den.

Även vi i den nu sittande regeringen sliter med samma utmaning: att bekämpa brottslighet där företag används som täckmantel eller där man arbetar genom olika företag. Vi försöker reglera och stoppa detta och samtidigt lätta på den totala regelbördan för alla laglydiga företag.

Grunden i den policy som gör att Sverige långsamt men säkert kommer att ta sig ur den väldigt tuffa situation som många företagare i Sverige befinner sig i är alltså inflationsbekämpning och förenklad regelbörda.

Anf. 20 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! Tack än en gång för svaret, statsrådet, och för analysen av vad det kan bero på att fler företag nu går i konkurs. Regelförenklingar kan säkert vara en väg att gå för att göra det lättare för företagare.

Statsrådet nämnde i sitt förra inlägg en tillfällig höjning av rotavdraget för att främja sysselsättningen inom byggsektorn. Jag tycker att det är positivt att regeringen tänker på byggsektorn, eftersom det är en bransch som är väldigt svårt ansatt. Men sanningen är att företag som håller på med rotjobb säger upp personal i dag. Det höjda rotavdraget börjar inte gälla förrän den 1 juli. Dessutom är det inte säkert att just denna åtgärd skapar fler jobb utan att det i stället blir ett större jobb av en enskild renovering. Detta är något som är extra alarmerande just nu när det är så många byggbolag som går omkull. Enligt Byggnads a-kassa är arbetslösheten högre nu än under covidpandemin, och kurvan pekar brant åt fel håll.

Vi kan se en utbredd bostadsbrist i Sverige. Trots det har byggtakten tvärstannat. Enligt Boverkets prognos kommer färre än 20 000 bostäder att påbörjas under året, vilket kan jämföras med 59 000 år 2022. Det finns inga tvivel om att regeringen måste göra mer för att stötta byggsektorn och öka takten i bostadsbyggandet i Sverige. Behovet av finansiellt stöd för att få igång och upprätthålla byggtakten är stort, både av ekonomiska skäl och av bostadsförsörjningsskäl. Här finns det förslag, och de är väldigt angelägna. Vi har faktiskt råd i Sverige med en del åtgärder. Det är en fråga om

prioriteringar inom ramen för en balanserad ekonomisk politik där man fortlöpande bekämpar inflationen och får ned den.

Vi socialdemokrater har föreslagit startlån för förstagångsköpare. Vi har föreslagit produktionsstöd till kommuner som Skellefteå och andra tillväxtkommuner där det behövs fler bostäder. Vi har föreslagit statliga krediter för att hålla nere kostnaderna. Här finns det alltså tre tydliga förslag som vi rent ekonomiskt kan komma igång med. Det är tusentals människor inom byggbranschen i Sverige som har förlorat sin försörjning, och här kan vi se att regeringen står handfallen.

Vi har också ett konkret förslag om att låta bankerna ta ett större ansvar för samhällsekonomin genom att det införs en skatt på en del av bankernas övervinster – inte hela övervinsterna utan en del av dem – för att de pengar som bankerna har tjänat på sina bankkunder ska kunna föras tillbaka till dem som verkligen behöver stöttning just nu.

Vid sidan av de svåra ekonomiska hinder som näringsministern nämnde finns det annat som försvårar för företagare i dag. Fusk med skatter, avgifter och offentlig upphandling snedvrider konkurrensen och försvårar för seriösa, hårt slitande företagare. Jag skulle därför vilja passa på att fråga näringsministern vad hon och regeringen gör för att främja sund konkurrens och mota arbetslivskriminalitet.

Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag ska försöka klara av att byta kassetter i huvudet. Men jag ska börja med räntorna som verkligen har skenat ut genom taket och inte hela vägen till rymden men nästan. Det är klart att det påverkar byggsektorn enormt mycket. Förut betalade man kanske 1 000 kronor per miljon på bygglån. Om man hade 3 miljoner i bygglån betalade man 3 000 kronor för det. Plötsligt betalar man i stället 12 000 kronor för det. Man börjar fundera på hur det egentligen var i början av 1990-talet och hur illa det kan bli. Detta har gjort att det har skett en jättestor tillbakagång i hela byggsektorn eftersom efterfrågan och köpkraften inte finns.

Man ska komma ihåg att detta har skett samtidigt som vi har sett skyhöga drivmedelspriser och skyhöga elpriser. En del av det har att göra med ett eländigt omvärldsläge. Putins fruktansvärda och fullskaliga invasion av Ukraina har påverkat mycket när det gäller både elpriser och drivmedelspriser. Men därtill drev vi en egen inhemsk politik där vi plockade bort kärnkraftsreaktorer. Vi tryckte visserligen på med massor av mer kraftproduktion, men i princip uteslutande väderberoende sådan. Det gjorde oss mycket mer sårbara för dessa prisförändringar och för förändringar i vår omvärld. Det finns ingen regering som kan tygla vad Putin väljer att göra. Men vi kan bestämma hur sårbara vi i Sverige ska vara för detta.

Detta är en anledning till att vi har lagt om energipolitiken, det vill säga att alla goda kraftslag behövs så länge de är fossilfria. Vi ska inte välja den väg som Tyskland har valt och som lägger ned kärnkraftverk, är jättenöjda och marknadsför vindkraft och solkraft. Men med andra handen förlänger man sitt beroende av kol och gas i stället. Den vägen ska inte Sverige gå.

Detta är det som gör att vi långsiktigt kommer att kunna ha andra priser på el och fortsatt vara ett attraktivt land att investera i och att bo och leva i för vanliga hushåll.

Den andra delen handlar om reduktionsplikten. Där har vi stött på visst motstånd i denna kammare, även om majoriteten har funnits här för att

sänka reduktionsplikten. Det går inte att vaccinera drivmedelspriserna mot saker i omvärlden eller mot världsmarknadspriser. Men det går att bestämma om politiken till exempel ska lägga på 4 eller 6 kronor till, eller vad det kan vara, i ett läge där priset var uppe på 26 kronor. Nu har vi valt att gå den andra vägen, att med alla politiska medel som finns bidra till att sänka priset.

Det finns en anledning till att jag lyfter fram dessa delar. När priserna riskerar att skena som de har gjort på el och drivmedel slår det igenom på företagandet i stort, och det påverkar alla som driver företag. Det är en viktig åtgärd framåt att göra denna hemläxa, för det finns ingen quickfix här.

När det gäller frågan om byggsektorn specifikt vill jag understryka att bostadsminister Andreas Carlson rullar ut en radda med åtgärder som handlar om regelförenklingar även där för att motivera och underlätta för byggande även av mindre bostäder, som i sin tur är en avgörande del av flyttkedjan.

Jag inser att jag har gjort det som jag hatar när politiker gör, alltså inte svarat på den nya frågan som ledamoten flikade in om den sunda konkurrensen. Men jag återkommer gärna till den. Jag blev så engagerad i de andra delarna och hur vi bekämpar brottslighet inom företagandet.

Anf. 22 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! Detta ger uppslag till en ny interpellation.

Vi kan konstatera att i SD-regeringens Sverige står folk i matkö, skolorna varslar, sjukvården krisar och antalet konkurser, som denna debatt har handlat om, ökar. Väldigt mycket går tyvärr åt fel håll.

Vad som nu krävs är en politik som sätter vanliga löntagare före skattesänkningar för höginkomsttagare. Sverige behöver en annan ekonomisk politik, där vi trots en inflationsekonomi måste se de möjligheter som vi har. Inflationzbekämpningen ska inte i första hand bäras av dem med låga eller normala inkomster, utan detta är någonting som vi måste göra gemensamt.

Statsrådet nämnde i sitt svar att det är viktigt att behålla kompetens inom byggbranschen. Men sanningen är att det finns fler branscher som riskerar att dräneras på kompetens när företagen försvinner. Och startsträckan riskerar att bli lång när ekonomin börjar växa igen.

Regeringen behöver här prioritera och hålla igång företagen under den ekonomiska kris som vi nu befinner oss i, så att de är redo att köra igång när konjunkturen vänder. Men regeringen behöver också ta ett större ansvar för dem som drabbas av de konkurser som vi ändå kan se sker.

Mer behöver alltså göras för att Sverige ska vara det starka välfärdsland som vi kan vara stolta över, och där är vi inte just nu.

Anf. 23 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag tackar Ida Ekeroth Clausson för denna interpellation. Det låter som att jag har lyckats ge mig själv merjobb. Man försöker svara på en fråga och får fler frågor.

Jag tycker att det har varit en givande diskussion, där vi har fått lov att peka på behovet av att nu inte bara sätta plåster på sårn.

Den förra regeringen hittade, många gånger i samarbete med riksdagen, förtjänstfullt sätt att dämpa effekterna av pandemin, vilket var rätt och

riktigt i ett läge när vi inte hade en aning om hur länge pandemin skulle fortgå. Nu är situationen en annan, och vi kan inte hålla saker och ting under armarna hur länge som helst, utan det ska vara möjligt för folk och de här företagen att rehabilitera sig och kunna stå på egna ben igen alternativt hitta ett annat spår.

Då behöver grunden vara att vi ser till att Sverige har konkurrenskraftig och leveranssäker elproduktion med effekt där det behövs när det behövs och att vi har vettiga priser på drivmedel. Det ska inte vara så dyrt att vara svensk. Vi ska i grunden ha en ekonomisk politik som bekämpar inflationen och ser till att det alltid lönar sig att arbeta och att vara en del av samhällsbygget Sverige framöver.

Där finns företagen, våra jobbskapare, och jag ser fram emot att kunna återkomma med ytterligare besked om förenklingsarbetet. På det området har vi bara börjat.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:553 om EU:s grundläggande värderingar

Anf. 24 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Matilda Ernkrans har frågat mig om jag och regeringen delar den beskrivning av den nya polska regeringen som framförts offentligt av regeringens samarbetsparti i riksdagen och om jag i så fall avser att vidta några åtgärder. Matilda Ernkrans undrar också om jag anser att rättsstatens principer i EU hotas av Sverigedemokraternas systerpartier i EU. Slutligen vill Matilda Ernkrans veta om jag och regeringen avser att ta några nya initiativ för att upprätthålla rättsstatens principer i EU-samarbetet.

Som Matilda Ernkrans är väl medveten om är rättsstatens principer en prioriterad fråga för regeringen. Under Sveriges EU-ordförandeskap anordnades såväl artikel 7-utfrågningar med Polen och Ungern som ett rättsstatssymposium som mynnade ut i rekommendationer för kommissionen och kommande ordförandeskap.

EU är ett unikt djupt och brett samarbete mellan självständiga stater – politiskt, ekonomiskt och rättsligt. En förutsättning för att samarbetet ska kunna fungera är att rättsstatsprincipen och övriga värden som det vilar på upprätthålls i alla delar av unionen. Regeringen har därför varmt välkomnat den polska regeringens tydlighet när det gäller att komma till rätta med situationen rörande rättsstatsrelaterade frågor.

I samband med allmänna rådets möte i februari presenterade den polska regeringen en handlingsplan och åtgärder för att återställa förtroendet för rättsväsendet. Det togs emot mycket positivt i medlemsstatskretsen, och jag välkomnade den polska regeringens ambitioner och intentioner. Kommissionen har därefter fattat beslut som innebär att polska ansökningar om utbetalning av tidigare frysta medel nu kan prövas.

Det bör understrykas att oavsett vilket motstånd som reformarbetet i Polen kan möta är förväntan att det genomförs på ett sätt som är förenligt med de värden som reformerna ytterst syftar till att värna.

Utvecklingen i Polen är en glädjande och positiv aspekt av situationen för de grundläggande värdena i EU. I andra delar av unionen finns det fortfarande oroväckande inslag och tyvärr även tecken på att utvecklingen går åt fel håll. Det är alltså nödvändigt att fortsätta arbetet för att se till att alla medlemsstater lever upp till dessa värden och de alldeles frivilliga åtaganden de gjort genom att bli medlemmar i unionen.

Mot den här bakgrunden kommer regeringen att förbli en aktiv deltagare i arbetet med att värna EU:s grundläggande värden. För egen del fortsätter jag att företräda Sverige i allmänna rådet i rådets rättsstatsdialog som omfattar samtliga medlemsstater. Jag kommer också att säkerställa att Sveriges röst hörs i pågående artikel 7-processer på ett sätt som är anpassat till läget i respektive process. Regeringen kommer också att löpande pröva när det finns anledning för Sverige att engagera sig i pågående rättsfall i EU-domstolen. Sist men inte minst vill vi också att arbetet med att värna rättsstatens principer ska återspeglas i EU:s strategiska agenda och genomsyra nästa kommissions arbete.

Anf. 25 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! EU-samarbetet vilar på ett antal grundläggande demokratiska värderingar som varje medlemsland skriver under och ska leverera på. Ett av dessa grundläggande värden är rättsstatens principer, en central del för hur unionen ska fungera. Det handlar om att vi ska vara en union där vi kan lita på varandra, där vi kan vara trygga med att våra EU-medel används till rätt saker och där vi står upp för vår gemensamma demokrati.

EU-ministern har själv i riksdagens kammare uttryckt en oro för att rättsstatens principer är hotade inom EU-samarbetet. Bland EU:s medlemsländer finns två länder där EU-kommissionen har öppna ärenden gentemot landet på grund av att landet inte lever upp till rättsstatens principer. Orbáns Ungern har 27 öppna ärenden. Även Polen har öppna överträdelseärenden på grund av att landets förra regering bland annat avskaffade domstolarnas oberoende och minskade pressfriheten. Polen har alltså under åtta år styrts av det nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa, ett parti som sitter i samma partigrupp i Europaparlamentet som våra svenska sverigedemokrater.

I det senaste valet fick Polen en ny regering under Donald Tusk. Jag tror att nästan alla partier i den här riksdagen välkomnar den nya regeringen i Polen liksom att Polen nu är på väg mot en mer demokratisk utveckling med en starkare rättsstat. Det gäller även EU-kommissionen, som nu har lyft de pengar till Polen som man tidigare har hållit inne för att visa EU:s stöd till de reformer som den nya polska regeringen nu genomför.

Många välkomnar alltså detta, men det gör inte regeringens eget samarbetsparti Sverigedemokraterna fullt ut. I utrikesdebatten för ett par veckor sedan valde den sverigedemokratiske ledamoten Markus Wiechel att rikta hård kritik mot den nyvalda polska regeringen. SD-ledamoten, som också tjänstgör i riksdagens utrikesutskott, framförde att regeringsskiftet i Polen hotar den polska befolkningens friheter och att den nytillträdde premiärministern Donald Tusk ”gör sitt yttersta för att eliminera kritiska medier genom att använda regeringsmakten”.

Med detta gör sig Wiechel till talesperson för det polska nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa, ett parti som har gjort allt i sin makt för att underminera valresultatet i Polen. Vid sin sida har Markus Wiechel

Sverigedemokraternas Björn Söder som, inte i denna kammare men offentligt, har lyft fram sin ”dear friend”, en politiker från SD:s systerparti i Polen och dennes upprördhet över just den debatt som vi har här och nu i riksdagens kammare.

I juni går Europa till val. Det är ett viktigt val. Vår tid behöver ett starkt och demokratiskt Europa som stöttar Ukraina mot Putins Ryssland. Vi behöver skicka företrädare till EU som är för sammanhållning, samarbete och som, i motsats till högnationalisternas splittrande krafter, står upp för demokratin.

Regeringen samordnar sin EU-politik med Sverigedemokraterna. I Europaparlamentet kan vi redan ana en rörelse mot mer samarbete mellan minister Roswalls partigrupp EPP och Jimmie Åkessons partigrupp ECR, där det polska nationalkonservativa partiet är största parti. Inte minst är det ett faktum att Jessika Roswall själv figurerar i spekulationerna om att vara Kristerssons kandidat till ny svensk EU-kommissionär.

Med anledning av detta hävdar jag bestämt att det är av högt värde att få svar på alla de frågor som jag har ställt till Sveriges EU-minister.

Anf. 26 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Matilda Ernkrans och jag, liksom regeringen, är helt överens om att rättsstatens principer och våra grundläggande värderingar är en grund för det goda samarbetet som EU måste bygga på.

Låt mig ändå kort prata lite grann om de artikel 7-processer som pågår och som jag tog upp inledningsvis. Som Matilda Ernkrans väl vet drev vi detta hårt under det svenska ordförandeskapet med hearingar med just de två länder som Matilda Ernkrans lyfter fram.

Det är viktigt att dessa diskussioner inte blir slentrianmässiga utan att det faktiskt förs en aktiv diskussion på mötena. På det allmänna råd som hölls senast, när Polen tog upp frågan om artikel 7, fördes det en väldigt livfull diskussion. Jag gav mitt fulla stöd till Polens regering, vilket jag hade förankrat i EU-nämnden.

Matilda Ernkrans nämnde kommissionens beslut att bevilja Polen utbetalning av de frysta medlen. Jag tycker att det är viktigt att påpeka att vi nu har villkorlighetsmekanismen. Vi har också möjlighet att ställa specifika krav på medlemsstater för att de ska få pengar ur återhämtningsfonden. Det finns dessutom villkor som medlemsstater måste uppfylla för att de ska få del av strukturfonderna.

En annan del, som Matilda Ernkrans inte tog upp men som ibland är uppe för diskussion, gäller när man ser att medlemsstater systematiskt hotar rättsstatsprincipen. Då har man möjlighet att gå till domstolen. Matilda Ernkrans nämnde öppna ärenden. Här är Sverige en aktiv part. Vi intervernerar i många fall som vi tycker är angelägna ur ett svenskt perspektiv – när det är påkallat att vi går in från Sveriges sida.

Låt mig också säga att det inte är något självändamål att vi har dessa olika formella processer. Målet är ju att vi ska slippa ha dem och att alla medlemsstater följer de gemensamma värderingar som de anslöt sig till när de gick med i unionen. Det är självklart att alla medlemsstater ska följa dem.

Det är korrekt att jag har sagt att jag ser en oroande utveckling i flera medlemsstater. De senaste årens rättsstatsrapporter visar att alla medlemsstater får rekommendationer från kommissionen. Det är därför Sveriges

regering är en väldigt tydlig och aktiv part när dessa frågor kommer upp för diskussion i rådet.

Jag vill avslutningsvis säga två saker.

Den ena rör EU-nämnden, som jag besökte i februari. Matilda Ernkrans var också på plats då. Jag informerade om att Polen skulle ta initiativ till en diskussion om artikel 7 på efterföljande allmänna råd. Jag kan konstatera att alla partier stödde regeringens uppfattning att Polens intentioner när det gäller att reformera rättsstaten och när det gäller domstolsväsendet bör välkomnas.

Den andra saken gäller Matilda Ernkrans påståenden om olika parti-grupper. Det är ingen nyhet att denna regering samarbetar med alla i olika sakfrågor. I Europaparlamentet sker ett brett samarbete mellan olika parti-grupper, till exempel när det gäller stödet till Ukraina. Detta är väldigt viktigt. Jag har inga problem med att samarbeta med någon så länge vi har samma åsikt. Vi kan tycka olika om olika saker, men vi kan samarbeta i de frågor där vi tycker lika.

Anf. 27 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Socialdemokraterna står på demokratins sida och står upp för rättsstatens principer. Det är minister Roswall, hennes regering och hennes valda kompisar – samarbetspartiet Sverigedemokraterna – som svajar. Det är ju alldeles uppenbart att det är Sverigedemokraterna och deras partifamilj som vänder sig bort från demokratin och urholkar inte minst EU:s grundläggande värderingar. Vi ser det i Ungern, och vi har sett det i Polen.

Här och nu har vi i Sveriges riksdag ledande sverigedemokratiska företrädare som gör sig till megafoner för det nationalkonservativa partiets intressen i Polen. Dessa högnationalistiska och populistiska krafter hade makten i Polen i åtta år. De inskränkte medborgerliga fri- och rättigheter, monterade ned domstolars och domares oberoende och gav sig på yttrandefriheten genom kontroll av medier. Dessa krafter samarbetar Sverigedemokraterna med i Europaparlamentet. Sverigedemokraterna allierar sig med dem i kampen mot den liberala demokratin och socialdemokratin.

En tidigare minister från det nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa, uppbackad av sverigedemokrater i sociala medier, menar att alla vi som har kritiserat hur Polens tidigare regering monterat ned rättsstaten är hjärntvättade. Jag menar att vi måste fortsätta att granska de krafter runt om i Europa som hotar demokratin, inte minst inför det stundande EU-valet.

Utvecklingen i Polen under Lag och rättvisa var ett skolboksexempel på hur man bygger en autokrati. När Lag och rättvisa tillträdde 2015 var något av det första man gjorde att stifta lagar som skulle politisera statliga organ och maximera kontrollen över statliga medier, rättsväsen och offentlig förvaltning. Man ändrade Polens medielag och tillsatte journalister och tjänstemän inom statlig förvaltning som tydligt sympatiserade med regeringens politik. Man har dömts ett flertal gånger i EU-domstolen för de ingrepp man gjorde i rättsväsendet.

Den polska valrörelsen i höstas var ovanligt smutsig. Lag och rättvisa iscensatte en hatkampanj mot oppositionsledaren Donald Tusk och stiftade lagar som skulle ha kunnat hindra honom från att ställa upp. När Donald Tusk och hans medborgarallians trots allt stod som tydliga vinnare i valet

i höstas vägrade Polens president, som tillhör det nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa, att utse honom till regeringsbildare.

Samtidigt jobbar Sverigedemokraterna och partiet Lag och rättvisa nära och förtroendefullt för att forma Europa utifrån sina ideal – till och med till den grad att Sverigedemokraterna vill göra sig till talespersoner för de polska högnationalisterna i svenska medier och i Sveriges riksdag. Man kan fråga sig varför.

Jag vill hävda att det är mycket rimliga frågor som har jag ställt till EU-ministern gällande den nya polska regeringen under Donald Tusk och den kritik som har framförts av SD. Kommer statsrådet att vidta några åtgärder med anledning av detta?

Anser statsrådet att rättsstatens principer i EU hotas av Sverigedemokraterna och deras systerpartier i EU? Hur ställer sig EU-ministern till att samarbeta med fler sådana högnationalister i EU-parlamentet? Jag och många med mig undrar hur EU-ministern ser på ett samarbete mellan hennes egen europeiska grupp i parlamentet, EPP, och Sverigedemokraternas och polska Lag och rättvisas grupp ECR efter valet. Kan hon stänga dörren till det?

Hur blir det med rättsstatens principer och grundläggande demokratiska värden tillsammans med dessa högnationalistiska krafter? Är det inte dags att stänga dörren till detta, EU-minister Roswall?

Anf. 28 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Jag kommer att säga detta två gånger; det är lika bra att jag avslöjar det: Regeringen svajar inte och har inte gjort det.

Jag är här eftersom jag är EU-minister i Sveriges regering, som står upp för rättsstatens principer. Jag är väldigt stolt över vad vi har gjort under den tid – ett och ett halvt år – som vi har suttit i regeringsställning.

För mig finns det inte många frågor som är lika viktiga som EU:s grundläggande värderingar. Denna fråga är så viktig att vi hade den som en prioritet under det svenska ordförandeskapet. Vi hade utfrågningar, enligt artikel 7, av Polen och Ungern. Vi anordnade ett symposium dit vi bjöd in brett – de inbjudna var till exempel representanter för civilsamhället, domare och kommissionärer. Det fördes bra diskussioner med flera andra medlemsstater. Riksdagen var såklart också närvarande. Detta symposium utmynnade i rekommendationer som det spanska ordförandeskapet, liksom det belgiska, har följt upp.

Som jag sa inledningsvis intervenerar regeringen också kontinuerligt i olika ärenden som ligger hos EU-domstolen.

Vi gör allt vi kan för att försvara de grundläggande värderingarna och rättsstatens principer. Vi har också varit tydliga med att vi stöder och välkomnar Polens avsikt att återupprätta rättsstatens principer, vilket jag känner mig väldigt nöjd och stolt över.

Vi hade, som sagt, en oerhört bra diskussion på det senaste allmänna rådet, där Polens justitieminister och Polens EU-minister redogjorde för det arbete som man gör. De var också mottagliga när vi sa att dessa förändringar kommer att ta tid och att det inte kommer att vara lätt. De var medvetna om detta.

Regeringen svajar alltså absolut inte; det tycker jag har varit tydligt. Vi har visat det.

Vad gör vi då framöver? Detta har jag diskuterat med Matilda Ernkrans flera gånger. Det handlar om nästa strategiska agenda och vad nästa kommission ska syssla med.

För Sverige är frågan om rättsstatens principer viktig. Detta är också väl förankrat i EU-nämnden. Det är en oerhört viktig fråga när det gäller både konkurrenskraften och den utvidgning som står för dörren. Detta är något som vi alla – inte bara regeringen – behöver jobba med. Jag förutsätter att även ledamoten Ernkrans i samband med Cosac och andra möten lyfter fram svenska prioriteringar i denna fråga.

Vi jobbar alltså både med det vi har gjort och med det vi gör strategiskt framåt. Jag känner mig mycket trygg i att regeringen inte svajar i dessa frågor.

Anf. 29 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tackar EU-ministern för debatten, men som jag inledde med vilar EU-samarbetet på ett antal grundläggande demokratiska värderingar som varje medlemsland skriver under på och ska leverera. En av dessa grundläggande värderingar är rättsstatens principer, vilken är helt central för hur unionen fungerar. Det handlar om att vi ska vara en union där vi kan lita på varandra och vara trygga med att våra EU-medel används till rätt saker och att vi står upp för demokratin.

I Sverige har EU-ministern och hennes parti visat att de är villiga att låta sig och hela regeringen styras av de svenska högernationalister som vägrar välkomna den demokratiska utvecklingen i Polen och verkar vilja hålla kvar Polen i ett styre som åsidosatte rättsstatens principer. Just därför kommer jag att fortsätta att undra om vi verkligen kan lita på engagemanget för rättsstatens principer. Hur ställer sig EU-ministern egentligen till att samarbeta med fler sådana högernationalister i EU-parlamentet? Kommer man att hålla dörren stängd där eller inte?

Dessutom florerar spekulationer om att minister Roswall är Kristerssons kandidat till att bli EU-kommissionär, och då blir det ännu viktigare att få svar. Vad tycker Jessica Roswall egentligen? Vilka värderingar kommer hon att främja i EU-samarbetet?

Anf. 30 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Jag vänder mig lite mot Matilda Ernkrans beskrivning av att vissa partier skulle vägra att välkomna utvecklingen i Polen. På EU-nämnden i februari tog jag upp frågan att Polen vill ha med sitt artikel 7-förfarande som en särskild punkt, och där var det precis tvärtom. Alla partier i Sveriges riksdag välkomnade den polska regeringens ambition att säkerställa att Polen lever upp till de grundläggande värderingar som EU-medlemsstater ska respektera.

Matilda Ernkrans och jag är helt överens om att det här är väldigt viktiga frågor, och det går i linje med svensk tradition. Det är inte första och förmodligen inte sista gången vi har denna diskussion, och jag tackar för möjligheten att redogöra för vad regeringen har gjort och avser att göra och vad jag som EU-minister avser att göra.

Jag är positiv till att de nya verktygen på EU:s bord kommer att användas och att vi kan skönja framgångar i Polens artikel 7-förfarande. Jag har nog aldrig sett två EU-kommissionärer så nöjda som vid det sammanträdet.

Fru talman! Återigen, och det är ingen nyhet: Sveriges regering och jag kommer att samarbeta med alla dem vi tycker lika som, och tycker vi inte lika samarbetar vi inte. Detta tror jag på, och det har visat sig vara framgångsrikt.

Tack för debatten!
(Applåder)

Prot. 2023/24:83

12 mars

Svar på
interpellationer

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:532 om tillgång till rättskipning

Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Anna-Belle Strömberg har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att fler människor ska få tillgång till rättskipning, så kallad access to justice.

Låt mig börja med att understryka att alla människor är lika inför lagen och att alla också ska ha lika tillgång till rättvisa. Att få sin sak prövad av en opartisk och oberoende domstol i en rättvis rättegång är en grundläggande rättighet och en väsentlig del av rättsstatsprincipen. Hinder mot att få tillgång till rättvisa kan ta olika former. Höga rättegångskostnader är en av dem.

För den som överväger att inleda en rättstvist innehåller de flesta hemförsäkringar i dag rättsskyddsmoment som kan ge ersättning för ombuds- och andra rättegångskostnader. För den som inte har tillräckliga ekonomiska resurser finns även rätt till rättshjälp, som kan täcka kostnader för exempelvis ett juridiskt ombud.

Det kan också vara värt att nämna att i tvistemål, dit bland annat försäkringstvister hör, gäller att domstolen har en skyldighet att självant och i varje enskilt mål pröva skäligheten, alltså rimligheten, i vad en part har yrkat i ersättning för rättegångskostnader. Det inkluderar också partens ombudskostnader. Det sker alltså en viss kostnadskontroll inom ramen för domstolarnas prövning.

För den som drabbats av en skada och inte är nöjd med försäkringsbolagets beslut finns också olika alternativ innan en eventuell domstolsprocess sker, exempelvis att begära omprövning eller att vända sig till någon av de fristående nämnderna på området, som Patientskadenämnden när det gäller patientskador eller Trafikskadenämnden när det gäller trafikskador.

Jag vill också nämna att försäkringsbolagens verksamhet fyller en viktig funktion, både för den enskilde och för samhället i stort. Branschens verksamhet är särskilt reglerad i lag. När lagstiftningen på området reformerades var ett uttalat syfte att stärka försäkringstagarnas ställning i förhållande till försäkringsbolagen. Viktigt att lyfta fram är att Finansinspektionen ska utöva tillsyn över försäkringsbolagens skadereglering och att den, liksom bolagens övriga verksamhet, följer god försäkringssed.

Det här är frågor som är viktiga, och jag kommer att fortsätta att följa utvecklingen på området noga. Jag ser fram emot att få diskutera frågorna här i dag.

Anf. 32 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Fru talman! Jag tackar justitieminister Gunnar Strömmer för svaret.

Att drabbas av en personskada och sedan tvingas tvista med ett försäkringsbolag i domstol om rätten till ersättning kan kosta flera miljoner om man inte vinner, och även om man har försäkringsskydd för rättegångskostnader kan det kosta flera miljoner. Anledningarna till detta är flera.

Den försäkrade har bevisbördan för alla påståenden om samband, om art och omfattning av skadan och om ekonomiska förluster och inkomstförluster. Det gäller alla tvistemål där någon stämmer någon för att få ut ersättning, vilket inte är något konstigt i sig. Men genom bevisbördan är man som privatperson i underläge mot ett företag. Försäkringsbolaget behöver inte bevisa något, utan det räcker att blankt bestrida, alltså att säga nej.

Försäkringsbolagen har i princip obegränsade resurser och har en tendens att anlita ombud som är dyra. Försäkringsbolagen har inget incitament att hålla nere processkostnaderna. De får igen sina kostnader genom försäkringspremierna och behöver därför, i skarp kontrast till en privatperson, inte spara på utlägg.

I processen tenderar försäkringsbolagen att genom taktik bestrida frågor på ett sätt som tvingar fram ibland onödig skriftväxling och bevisning. Den skadade får arbeta hårt för sin sak, vilket förlänger och fördyrar processen. Försäkringsbolagen anlitar många och dyra sakkunniga för att driva målet, vilket tvingar den skadade att försöka möta bevisningen så gott hon eller han kan. Varje process blir därför omfattande, långdragen och väldigt dyr.

En hemförsäkring innehåller ofta ett rättsskyddsmoment som täcker rättegångskostnader i tvistemål. Taket i dessa försäkringar uppgår till mellan 75 000 och 350 000 kronor, men en process kan kosta flera miljoner redan tidigt i processen. Det innebär att den privatperson som förlorar en process mot ett försäkringsbolag får ur egen ficka betala mycket stora summor när rättsskyddet är uttömt. Därför väljer majoriteten av de personer som får ett nej från försäkringsbolaget att avstå från att få sin sak prövad i domstol, vilket är rättsosäkert.

Fru talman! Min fråga till justitieministern är: Hur ser regeringen på förslag om att införa incitament för försäkringsbolag att agera mer ansvarsfullt och rättvist gentemot sina kunder, särskilt dem som är ekonomiskt svaga?

Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Anna-Belle Strömberg för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor här i kammaren i dag.

Jag ska först göra en mer allmän reflektion när det gäller tillgången till rättvisan. Man talar om att det finns en grundläggande rätt till en rättvisande rättegång. En grund är förstås att man har tillgång till den här rättvisan på lika villkor, oavsett om man har väldigt stora ekonomiska resurser eller om man saknar ekonomiska resurser. Jag har själv företrätt många enskilda i domstol som utan exempelvis ett bra stöd från ombud aldrig hade orkat ta sina fall till domstol.

Den enskilde möter många hinder, inte bara på det här området. Risken för rättegångskostnader, både egna kostnader och risken för att ta motpartens kostnader om man förlorar, är förstås ett hinder. Rättsprocessen tar

tid. Det kan vara väldigt krävande att driva rättsprocesser över tid. Ofta har du ett latent kunskapsunderläge mot en mäktigare och mer resursstark motpart.

Detta är hinder som varje rättsstat med självaktning måste diskutera löpande och fundera på hur man ska hantera beroende på vad det är för frågor som ska prövas. Att vi får chansen att prata om det nu, i det här fallet på försäkringsrättens område, tycker jag är utmärkt och viktigt. Jag vill tacka Anna-Belle Strömberg för att hon har tagit upp frågan.

Beroende på vilka frågor som ska prövas hanterar vår rättsstat detta på olika sätt. När det gäller försäkringsfrågor är det så att om de hamnar i domstol är det en tvist. Det är inte ett brottmål med de regler som gäller där och inte heller en grundläggande fråga om mänskliga rättigheter där vissa andra regler gäller och där det är fråga om rättegångskostnader mellan staten och den enskilde. Här är det i stället en tvist mellan två privata parter: en enskild försäkringstagare och en försäkringsgivare, ett försäkringsbolag.

Även om vår modell utgår från de regler som gäller just tvistemål, vilket också inkluderar huvudregeln att man riskerar att få stå för motpartens rättegångskostnader om man förlorar tvisten, finns det ändå olika kuddar inbyggda i systemet för att göra det rimligare sett ur den enskildes synvinkel.

En viktig sak är förstås att försäkringen i sig ska innehålla ett rättsskydd, även om det finns beloppsbegränsningar, som Anna-Belle Strömberg är inne på, och rätt till rättshjälp för den som inte har tillräckliga egna ekonomiska resurser. Domstolen ska också göra en skälighetsbedömning i det konkreta fallet för att jämna ut en del av de förutsättningar som Anna-Belle Strömberg tar upp. Domstolen ska bedöma om det är skäligt i förhållande till den fråga som tvisten gäller med till exempel väldigt omfattande ombudskostnader på försäkringsgivarsidan eller på försäkringstagsidan.

På olika sätt är alltså ändå tanken att riva ned eller minska en del av de ekonomiska hindren i den ojämlika relation som gäller mellan en försäkringstagare och en försäkringsgivare.

En viktig del av systemet är också att försöka se till att så få fall som möjligt över huvud taget hamnar i domstol. När det gäller patientskador finns Patientskadenämnden, och när det gäller trafikskador finns Trafikskadenämnden. Det är ett sätt att försöka pröva frågorna om man inte är överens, utan att man hamnar i domstol med exempelvis de kostnadsrisker som finns där.

Jag nämnde också vikten av tillsyn från Finansinspektionen, just för att de här bolagen har en så samhällsviktig funktion.

Jag är beredd att fortsatt följa frågorna och se hur detta slår i praktiken. Dessvärre kan vi inte utesluta att det i enskilda fall ändå får orimliga effekter. Men så här ser ordningen ut, och i grund och botten tycker jag att den är rätt balanserad.

Anf. 34 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Fru talman! Det gläder mig att justitieministern tar dessa frågor på allvar och vill fortsätta att titta på dem och följa dem. Förhoppningsvis blir det någonting som vi kan gå vidare med utifrån detta.

Ett stort antal personer drabbas av personskador. Cirka 30 000 drabbas årligen av skador efter trafikolyckor. Drygt 21 000 patientskador anmäls årligen. Detta framgår av statistik från patientförsäkringen Lof och statistik från Svensk Försäkring. I övrigt inträffar ett stort antal halkolyckor, arbets-skador, läkemedelsskador och olycksfallsskador, liksom personskador vid transport på järnväg, flyg eller båt.

När en personskada inträffar är det nästan uteslutande försäkringsbolag som reglerar ersättningen till den drabbade. De regelverk som styr storleken på ersättningarna tas fram av Personskadekommittén och Trafikskadenämndens råd, som statsrådet beskrev. Personskadekommittén styrs uteslutande av försäkringsbranschen. Trafikskadenämndens råd styrs av jurister, fackföreningsrepresentanter och försäkringsbolagsrepresentanter. Försäkringsbolagsrepresentanterna har ett stort inflytande över rådets beslut. Ofta är det också försäkringsbolagens representanter som utreder frågorna innan beslut tas i rådet.

Den ersättning som betalas ut efter en skadehändelse kan, vid svårare skador, vara helt avgörande för den drabbades framtid och ekonomi. Vid oenighet om ersättningens storlek har den skadelidande ofta möjlighet att få ersättningsfrågan prövad i en nämnd.

Problemet är att den skadelidande inte får företräda inför nämnden och inte heller får åberopa muntlig bevisning. Ofta följer nämnden försäkringsbolagens bedömningar, och detta är ett stort problem. Av Trafikskadenämndens verksamhetsberättelse för 2022 framgår att det förelåg överensstämmelse mellan försäkringsbolagens beslut och nämndens bedömning i dryga 73 procent av de prövade fallen under just det året.

Fram till 1997 fanns det en möjlighet att bevilja rättshjälp i denna typ av mål. Den som har möjlighet eller har haft möjlighet att teckna rättskyddsförsäkring kan inte nyttja rättshjälp enligt rättshjälplagen. Staten har överlåtit frågan om den enskildes möjlighet till rättslig prövning till försäkringsbolagen, som det ser ut i dag. Den skadelidande är hänvisad till rättsskyddet i hemförsäkringen i första hand. Även exempelvis fordonsförsäkringar innehåller ett rättsskyddsmoment.

Beloppen i rättsskyddsmomenten bestäms av varje försäkringsbolag. Det högsta beloppet som är känt är 350 000 kronor med en självrisk på 25 procent. I de flesta fall uppgår rättegångskostnaderna till belopp om över 350 000 redan i första instansen, alltså redan i tingsrätten.

Fru talman! Min fråga till justitieministern är: Finns det några planer över huvud taget på att överväga åtgärder för att säkerställa att försäkringsbolag genomför noggranna och opartiska utredningar innan de fattar beslut om ersättningskrav, för att undvika orättvisa avslag?

Anf. 35 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för utvecklingen av frågeställningen.

Försäkringsbolagen fyller en oerhört samhällsviktig funktion. De har också anförtratts viktiga uppgifter i vårt samhälle som handlar om att skydda enskilda människor och att hjälpa enskilda att hantera konsekvenserna av olika skador, oavsett om det handlar om egendom eller personskador eller vad det nu kan vara. Det tycker jag är det första.

Vi måste naturligtvis ur den synvinkeln ha en lagreglering som är rimlig för försäkringsbolagen. De har en samhällsviktig funktion, och det måste fungera på ett bra sätt för den som har den funktionen.

Med den samhällsviktiga rollen följer också ett stort ansvar. Det råder ingen som helst tvekan om att den enskilde i det konkreta fallet kommer att uppleva sig vara och faktiskt vara i underläge mot en mer resursstark motpart om man hamnar i en tvistedomstol eller ett försäkringsärende, och även långt innan man hamnar där. Det är klart att det är väldigt viktigt att vi också har en ordning som är balanserad och tillgodoser den enskildes rättigheter i den relationen.

Jag har nämnt Finansinspektionen ett par tre gånger. Det viktigaste är att säkerställa att det blir rätt från början, innan det hamnar i domstol. Där är exempelvis Finansinspektionens tillsyn över försäkringsbolagen oerhört viktig. Den är ju ägnad att åstadkomma det som Anna-Belle Strömberg kanske framför allt är ute efter, nämligen att det ska bli balanserat och rätt i första läget. Det tycker jag är en viktig sak att lyfta fram. Jag tror att utgångspunkten måste vara att i görligaste mån undvika att den här typen av frågor hamnar i en domstol. Där är ordningen med nämnderna en viktig del av vår modell.

Jag ska kommentera två delar av det som tas upp när det gäller nämnderna. Det första är att skriftliga processer även gäller på andra områden. När det gäller konsumentskydd och den typen av nämnder är det som regel ett skriftligt förfarande. Det ska vara ett förenklat förfarande och inte som i domstol. Man ska kunna pröva stora volymer av ärenden.

Jag tycker ändå att flera saker som Anna-Belle Strömberg tar upp gör att det är rimligt att ställa sig frågan om de här processerna kan utvecklas. Det är klart att det är väldigt viktigt att den enskilde upplever att prövningen är rättvis. Det är viktigt att de underlag som ligger till grund för de beslut som fattas i nämnderna, även om de inte är bindande för försäkringsbolag, är sakliga och opartiska till sin karaktär. Det ligger i sakens natur. Och det tycker jag är en helt legitim diskussion, även om jag inte har några konkreta förslag i dag på hur man eventuellt kan utveckla den verksamheten. Prövningen är väldigt viktig. Vi vill att huvuddelen av de tvister som uppkommer helst ska hanteras i nämnderna, så att man slipper komma till domstol med alla de risker som finns med det.

Vad gäller kostnaderna vill jag bara avslutningsvis säga: Ja, här finns det en viss intressekonflikt. Å ena sidan finns det generella regler om tvister som är rimliga, nämligen att den som inleder en tvist ska tänka igenom det i förväg och inte ta onödiga risker. Risken för att drabbas av motpartens rättegångskostnad om man förlorar ska naturligtvis också vara lite avhållande när det gäller att dra igång onödiga tvister. Å andra sidan är det utomordentligt viktigt att domstolarna säkerställer att det finns en skälighet i de rättegångskostnader som ska betalas ut.

Anf. 36 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Fru talman! Justitieministern har inga förslag, men vi socialdemokrater har några förslag som han mer än gärna får ta till sig.

Vi tycker att den statliga rättshjälpen bör ändras och förbättras så att de skadelidande har större möjlighet att få sin sak prövad i domstol. Staten bör genom samtal och påtryckningar försöka påverka försäkringsbranschen så att försäkringsbolagen förbättrar rättsskyddsförsäkringarna.

Möjligtvis skulle man kunna lagstifta om hur rättsskyddsmomentet i försäkringarna ska vara utformat. En möjlighet vore att staten tillhandahåller en rättsskyddsförsäkring som kan tecknas av medborgare och som

uppgår till sådana belopp att den skadelidande har möjlighet att få sin sak prövad i domstol. Staten kan också genom lagstiftning reglera hur rättegångskostnaderna ska fördelas.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag tacka justitieministern för debatten. Jag väddar till regeringen att överväga att säkerställa att även ekonomiskt svaga medborgare får lika tillgång till rättvisa och rättssäkerhet när de ställs inför ett försäkringsbolag i rättsliga tvister.

Anf. 37 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Anna-Belle Strömberg än en gång för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag.

Vi är helt överens om att rätten till rättvis rättegång inte får vara teoretisk och illusorisk, utan den ska vara praktisk och effektiv, det vill säga att den i praktiken ska finnas tillgänglig för medborgarna. Det betyder också att människor måste ha en rimlig möjlighet att driva sina frågor i domstol, också i privata tvister och också mot mäktigare motparter om det, som i det här fallet, rör försäkringsbolag.

Flera av de moment i vår ordning som jag har lyft fram, alltifrån hemförsäkringens rättsskydd till möjligheten att få statlig rättshjälp, ordningen i nämnder som ett sätt att pröva en tvist utan att hamna i domstol och domstolarnas skyldighet att prova skäligheten i exempelvis ett försäkringsbolags yrkande om rättegångskostnader – allt detta finns där för att jämna ut oddsen mellan å ena sidan en svagare försäkringstagare och å den andra en starkare försäkringsgivare när det gäller ett typiskt fall och de fall som vi talar om här och nu. Den ordningen tror jag att vi ska vårda och utveckla.

Flera av de förslag som har kommit från Anna-Belle Strömbergs sida är i och för sig värda att diskutera vidare. Jag tycker att rättshjälpsfrågor och rättsskyddsfrågor, inte bara på det här området utan även på andra, är frågor som är värda att diskutera vidare.

Vi aviserade i förra veckan att vi kommer att låta utreda en mycket speciell fråga som gäller rättegångskostnader, nämligen möjligheten att över huvud taget få ersättning för rättegångskostnader i förvaltningsmål när staten är motparten. Det är en oerhört viktig fråga på det temat.

Jag tycker också att vi ska fortsätta diskussionen om hur ordningen med nämnderna kan både stärkas och utvecklas så att den enskilde får en bra och rättvis prövning.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:543 om förändringar i arbetskadeförsäkringen

Anf. 38 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jessica Rodén har frågat mig vilka förslag i utredningen En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring jag avser att gå vidare med och när detta kommer att ske.

Ett syfte med Arbetsskadeutredningen (S 2021:11) har varit att säkerställa att livräntan i arbetsskadeförsäkringen fyller sin funktion att ge ekonomisk trygghet vid arbetsskada. Genom tilläggsdirektiv till utredningen

utvidgade regeringen uppdraget till att även omfatta en analys av hur finansieringen av arbetsskadeförsäkringen kan förändras för att skapa drivkrafter för arbetsgivare att förebygga arbetsskador och motverka långa sjukskrivningar. En välfungerande arbetsskadeförsäkring i kombination med ytterligare åtgärder som förebygger arbetsskador är en viktig del av arbetslinjen, eftersom det bidrar till att människor vill delta och stanna kvar i arbetslivet.

Arbetskadetredningens betänkande *En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring – för bättre ekonomisk trygghet, kunskap och rättssäkerhet* har nyligen remissbehandlats, och utfallet analyseras för närvarande inom Regeringskansliet. Jag vill därför avvakta det arbetet innan jag tar ställning till vilka förslag som bör tas vidare.

Anf. 39 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för möjligheten att diskutera denna viktiga fråga och håller med om mycket av det som statsrådet lyfter fram i sitt svar.

Förslagen som läggs fram i utredningen adresserar kärnfrågor om rättssäkerhet, ekonomisk trygghet och inte minst könsneutraliteten inom arbetsskadeförsäkringen.

Att säkerställa att alla arbetstagare, oavsett kön, får ett likvärdigt skydd är en fråga om grundläggande jämlikhet och rättvisa. Det är också en fråga om att visa respekt för den enskildes arbete och den risk som man kanske utsätts för i arbetslivet.

Att förbättra prövningen av arbetsskador så att fler fångas upp och får en rättvis ersättning är avgörande. Det är en fråga om solidaritet och sammanhållning inom arbetslivet att man ser till att ingen lämnas utanför när olyckan är framme.

Utredningens förslag om förändringar i arbetsskadeförsäkringen ger oss en unik möjlighet att rätta till de orättvisor och brister som länge har plågat detta system. Vi socialdemokrater vill se en arbetsmarknad där varje individ, oavsett bakgrund eller arbetsförhållanden, ges fullt skydd och erkännande i händelse av arbetsrelaterade skador och sjukdomar.

Utredningens förslag lyfter fram behovet av att inkludera psykisk ohälsa som en erkänd del av arbetsskadeförsäkringen, vilket är en fråga om grundläggande rättvisa. Detta skulle vara ett avgörande steg mot att adressera de växande problemen med stress, utbrändhet och andra psykiska tillstånd som förvärras av en alltmer pressad arbetsmiljö.

Jag är tjänstledig från min tjänst på en gruppbostad inom LSS i Marks kommun. Jag var i tjänst när covid bröt ut och var en av de få som inte blev smittade när covid slog till på min arbetsplats. Pandemin har visat oss vikten av att anpassa våra socialförsäkringssystem till oförutsedda händelser. Många arbetstagare, särskilt de inom vården, ställdes inför enorma risker under covid-19-pandemin. Trots detta har de nuvarande reglerna inom arbetsskadeförsäkringen lämnat dem utan tillräckligt skydd. Utredningen föreslår rätteligen att detta ändras så att alla former av arbetsrelaterade sjukdomar och skador erkänns och kompenseras.

Det är också avgörande att vi adresserar behovet av ökad tillgänglighet och rättvisa i försäkringsprocessen. Många arbetstagare står inför onödigt komplicerade och utdragna processer för att få sina fall erkända som arbetsrelaterade. Utredningens förslag om att förenkla och förtydliga dessa

processer är ett välkommet initiativ som speglar vår socialdemokratiska värdegrund om jämlikhet och solidaritet. Vi måste agera med beslutsamhet för att säkerställa att ingen arbetstagare står utanför skydds nätet.

Statsrådet nämnde i sitt svar att utredningen har varit ute på remiss. Jag vill fråga statsrådet, herr talman, om statsrådet vill ge den samlade bilden från remissrundan.

Anf. 40 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag har inte tagit del av sammanställningen från remissrundan, så den får vi återkomma till vid ett annat tillfälle. Annars hade jag hemskt gärna gjort det.

Herr talman! Vi kan konstatera att en väl fungerande arbetsskadeförsäkring i kombination med ytterligare åtgärder som förebygger arbetsskador är en mycket viktig del av arbetslinjen eftersom det bidrar till att människor vill och kan delta i och stanna kvar i arbetslivet givet att de känner ökad trygghet och säkerhet där.

Sett till antalet dödsolyckor på svensk arbetsmarknad var 2023 ett mycket mörkt år. Att så många dör i samband med att de utför sitt arbete är definitivt någonting vi aldrig kan acceptera. Ingen ska behöva riskera livet till följd av sitt arbete. Därför arbetar nu regeringen mycket strategiskt utifrån en nollvision i fråga om arbetsrelaterade dödsfall.

Den avslutade Arbetsskadeutredningen, som ledamoten har varit inne på flera gånger och som också interpellationen handlar om, har lämnat många förslag på nya bestämmelser i ett regelverk som rör viktiga och komplicerade frågor. Bland annat föreslår utredningen att bestämmelserna som beskriver vad en arbetsskada är helt och hållet görs om. Likaså föreslår utredningen att de grundkrav för livränta som måste vara uppfyllda för att en arbetsskada över huvud taget ska prövas ska ändras så att fler som ansöker om livränta ska kunna få en arbetsskadeprövning.

Syftet är att åstadkomma en försäkring som fyller sin funktion på ett bättre sätt och är tidsenlig och modern men som också ger enskilda en ekonomisk trygghet vid arbetsskada. Framför allt är syftet också att säkerställa att kvinnor och män ges ett likvärdigt skydd. Detta tycker jag är viktigt.

Förslagen från Arbetsskadeutredningen analyseras nu noga, och regeringen kommer att ta ställning till behovet av förändringar i regelverket längre fram i beredningen av ärendet. Som sagt har jag inte tagit del av remissammanställningen ännu.

Anf. 41 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! När vi nu fortsätter diskussionen om nödvändiga förändringar i arbetsskadeförsäkringen måste vi också betona vikten av att utöka dess räckvidd till att omfatta nya arbetsförhållanden och arbetsmiljörisiker. Den tekniska utvecklingen och övergången till mer flexibla arbetsformer, som distansarbete och gigeekonomijobb, ställer nya krav på hur vi definierar och hanterar arbetsrelaterade skador och sjukdomar.

Utredningens förslag om att uppdatera och anpassa försäkringen till dessa nya arbetsvillkor är inte bara en fråga om rättvisa; det är en fråga om att säkerställa att alla arbetstagare, oavsett var eller hur de utför sitt arbete, ges adekvat skydd.

Det krävs en bredare syn på vad som utgör en arbetsrelaterad skada, inte minst när det gäller psykisk ohälsa. Den ökande förekomsten av arbetsrelaterad stress och psykiska sjukdomar, särskilt bland kvinnor, är ett tydligt tecken på att nuvarande system inte längre är tillräckligt. Genom att inkludera dessa tillstånd i arbetsskadeförsäkringen, som utredningen föreslår, tar vi ett viktigt steg mot att erkänna och behandla psykisk ohälsa med samma allvar som fysiska skador.

Ytterligare en kritisk aspekt som utredningen belyser är behovet av att stärka samarbetet mellan arbetsgivare, arbetstagare och Försäkringskassan för att förbättra det förebyggande arbetet och snabbare identifiera potentiella arbetsrelaterade risker. Genom att främja en kultur av säkerhet och välbefinnande på arbetsplatsen kan vi minska antalet arbetsrelaterade skador och sjukdomar, vilket gynnar såväl individen som hela samhället.

Genom att göra arbetsskadeförsäkringen mer tillgänglig och rättvis för alla, oavsett kön eller yrke, tar vi viktiga steg mot en mer inkluderande arbetsmarknad. Men att erkänna problemet är bara början; det är med att vidta åtgärder som det verkliga arbetet börjar.

Jag hade förmånen att få sitta i den politiska referensgruppen till utredningen. Där fanns det inga avvikande meningar partierna emellan. Därför blir jag lite besviken när statsrådet inte kan komma med lite tydligare besked i denna debatt. Var står regeringen i frågan? Är det inte dags att gå från ord till handling?

(Applåder)

Anf. 42 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Först är det viktigt att konstatera att ingen ska behöva skadas på sin arbetsplats över huvud taget. Därför har regeringen nu vidtagit en rad olika åtgärder för att skärpa reglerna och förbättra arbetsmiljön. Bland annat har Arbetsmiljöverket fått ett ökat anslag, och nio myndigheter har fått ett förlängt uppdrag med arbetslivskriminalitetscenter. Det finns även uppdrag om att fler ska engagera sig som skyddsombud och om utökat informationsutbyte.

Detta var bara några delar jag ville nämna. Det är mina ministerkollegor Paulina Brandberg och Johan Pehrson som har hand om dessa frågor, och de har presenterat ett helt batteri av åtgärder. Det viktiga är att ligga i framkant när det gäller det förebyggande arbetet så att olyckan aldrig ska behöva ske.

I övrigt tycker jag att om vi ska ha en arbetsskadeförsäkring måste den vara tidsenlig och modern, följa det arbetsliv vi har i dag och inte minst från jämställdhetssynpunkt gynna män och kvinnor på ett likvärdigt sätt.

Jag förstår att det finns stora ambitioner från ledamoten och från Socialdemokraterna. Jag kan bara konstatera att man under sin tid i regeringen hade goda chanser att göra saker och ting på området när man hade Utredningen om en mer jämställd och rättssäker försäkring vid arbetsskada, som tillsattes av Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Man valde dock helt enkelt att låta bli.

Nu har vi vidtagit en rad olika åtgärder, inte minst för att förebygga skador och se till att de inte uppkommer över huvud taget. Framför allt har vi nollvisionen när det gäller arbetsrelaterade dödsfall. Vi går nu vidare och tittar på underlaget som Arbetsskadeutredningen har presenterat. Förslagen ska nu analyseras, och därefter kommer vi att återkomma med even-

tuella förändringar i regelverket längre fram. Jag ser fram emot de kommande diskussionerna.

Anf. 43 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Jag ska väl egentligen inte bli förvånad över att Socialdemokraterna beskylls för den handfallenhet och brist på förmåga att agera som den nuvarande regeringen visar. Man hävdar att man tillför åtgärder för att komma till rätta med arbetsmiljöproblem samtidigt som man underfinansierar välfärden. Jag har alltså lite svårt att se bilden som statsrådet visar upp. Individer man träffar som jobbar inom till exempel Kommunals avtalsområde känner inte att de blir satsade på och får det mindre stressigt på arbetet, men det kanske är en annan debatt som vi får återkomma till.

Avslutningsvis är det tydligt att utredningens förslag erbjuder en grundlig och välbehövlig översyn av arbetsskadeförsäkringen. Genom att implementera dessa förändringar kan vi ta ett stort steg framåt mot en mer inkluderande, rättvis och hållbar arbetsmarknad. Men det är också viktigt att komma ihåg att dessa förslag kräver politisk vilja och mod för att förverkligas. Det räcker inte med att erkänna problemen; vi måste även vara beredda att agera. Det är vår plikt att föra fram dessa förslag, kämpa för deras genomförande och se till att Sverige fortsätter vara ett land där arbete inte bara är en källa till försörjning utan också en plats där varje individ känner sig trygg, värderad och skyddad.

(Applåder)

Anf. 44 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Tack till ledamoten för interpellationen och debatten! Jag kan konstatera att det nog råder ganska stor samsyn i de här frågorna i denna kammare. Det handlar om en väl fungerande arbetsskadeförsäkring och om att de åtgärder som ligger däri tjänar oss väl och är moderna, tidsenliga och definitivt jämställda på ett tydligare sätt för att förebygga arbetsskador. Det är ett väldigt viktigt arbete för att stärka arbetslinjen och inte minst arbetsmiljön.

Det som behövs är att fler människor kan arbeta mer och längre, men för att klara det handlar det också om att vara trygg och säker på sin arbetsplats. Jag ser fram emot en debatt och diskussion kring de här frågorna när regeringen landat i hur vi avser att gå vidare med utredningen och förslagen.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:547 om den ekonomiska situationen för sjuka arbetslösa

Anf. 45 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Åsa Eriksson har frågat mig vad jag avser att göra för att sjuka och arbetslösa människor ska få en mer dräglig ekonomisk tillvaro med mindre stress och ångest.

Sjukförsäkringens syfte är att ge ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och rehabilitering. Människor ska känna sig trygga med att det finns en sjukförsäkring som ger ekonomisk ersättning om de blir sjuka och inte kan arbeta. Samtidigt är det viktigt för regeringen att regelverket inte bidrar till inlåsnings effekter. Det behöver finnas incitament för både individen och andra berörda aktörer för snabb återgång i arbete. Fokus ska vara på rehabilitering med tydligt definierade avstämningstillfällen. Det ska bli mer lönsamt att gå till arbete.

Det viktiga för sjukskrivna arbetslösa är att så tidigt som möjligt återfå arbetsförmåga och kunna fortsätta söka och få ett arbete. Där har ett fungerande samarbete mellan hälso- och sjukvården och Arbetsförmedlingen en viktig roll. Arbetsförmedlingen kan vid behov erbjuda arbetslösa att delta i arbetsförberedande insatser och arbetslivsinriktad rehabilitering i syfte att underlätta övergång till arbete eller utbildning. Regionerna har i sin tur skyldighet att erbjuda personligt stöd till sjukskrivna patienter som har behov av det. Det kan till exempel handla om hjälp med kontakterna med Arbetsförmedlingen för att diskutera patientens behov av rehabilitering.

Det förstärkta samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen är viktigt för att sjukskrivna arbetslösa ska ges nödvändigt stöd för återgång i arbete. Sjukskrivna och unga med aktivitetsersättning ska så tidigt som möjligt få tillgång till insatser inom ramen för myndigheternas rehabiliteringssamverkan för att utveckla eller återfå arbetsförmågan och därmed kunna återgå i, eller få, arbete.

Samordningsförbundens insatser, som jag och interpellanten vid flera tillfällen tidigare har diskuterat, är också väldigt viktiga – särskilt för de personer som befinner sig långt från arbetsmarknaden och har behov av samordnade rehabiliteringsinsatser så att de uppnår eller förbättrar förmågan att utföra förvärvsarbete.

Jag vill passa på att nämna de satsningar som regeringen genomför för att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid och skapa förutsättningar för en god vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa. För 2024 fördelas till exempel cirka 1,6 miljarder kronor för att stärka arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention genom en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner. I detta arbete ingår bland annat medel för att stärka det förebyggande och främjande arbetet inbegripet att motverka sjukskrivningar.

Samtidigt vill jag understryka att det ekonomiska läge som vi befinner oss i är tufft för både hushållen och de offentliga finanserna. För regeringen är och har det varit prioriterat att bekämpa inflationen och hantera inflationens effekter genom att stötta hushållen och välfärden.

(Applåder)

Anf. 46 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag är glad över att regeringen prioriterar satsningar på bättre psykisk hälsa. Det behövs för både unga och äldre. Det tycker jag alltså är positivt.

Herr talman! För oss socialdemokrater är en trygg sjukförsäkring en av de viktigaste prioriteringarna i välfärdsbygget. Under vår tid vid regeringsmakten genomförde vi flera förbättringar för att Sveriges löntagare ska kunna lita på att det finns en ekonomisk trygghet om arbetsförmågan skul-

le svikta på grund av sjukdom. Det ska gälla alla. Men, herr talman, en del som är sjuka saknar tyvärr arbete. Den som är arbetslös och sjuk kan få sjukpenning om hen är inskriven på Arbetsförmedlingen, är aktivt arbetsökande och har arbetat tidigare så att hen har en sjukpenninggrundande inkomst.

Att vara sjukskriven och arbetslös kan vara en väldigt jobbig situation. Ekonomiskt blir det ett elände om du är för sjuk för att delta i Arbetsförmedlingens program, och det är inte alls ovanligt att förlorad arbetsförmåga får konsekvenser för självkänslan. Det är viktigt att betona att det finns stöd till personer att ta sig igenom en sådan utmanande period, till exempel via samordningsförbunden som statsrådet tog upp. Om någon som nu tittar på den här debatten är långtidssjukskriven – jag vet att det är flera – kan den fråga sin handläggare om att bli remitterad till en insats via Finsam.

Herr talman! Det finns dock en väldigt väsentlig sak som skiljer den här regeringen från oss socialdemokrater. Det handlar om det som statsrådet kallar inlåsnings effekter i sjukförsäkringen. Vi socialdemokrater vet att ingen blir frisk av att också bli fattig. Det är tvärtom så att oron för ekonomin, oron för om man kommer att kunna betala sina räkningar och oron för om man kommer att kunna bo kvar i huset när man är sjuk och arbetslös kan göra en ännu sjukare och göra det ännu svårare att återgå i arbete.

Herr talman! Vi har bett RUT, alltså riksdagens utredningstjänst, att ta fram statistik över hur ersättningsnivåerna förändrats för sjuka arbetslösa sedan vi satt i regeringen. Jag kan berätta att den maximala inkomstbaserade nivån i sjukpenningen årligen räknas upp. Det är jättebra. Vid ingången av år 2022 gjordes också en höjning av taket, men nivån för arbetsökande som är sjuka har inte ändrats. Som exempel ska jag ta två årtal.

Maxnivån år 2021 för sjuka var lite drygt 23 000 kronor för dem som hade arbete och 15 500 för arbetssökande. Då var det en skillnad på ungefär 33 procent. I år är i stället i samma penningvärde den maximala nivån nästan 29 000 kronor, men det är bara 12 800 för dem som är arbetssökande och sjuka. Det är alltså mindre än hälften. Men de sjuka arbetssökande har drabbats av samma inflation, samma höga matpriser och samma kostnadsökningar.

Därför vill jag fråga statsrådet: Har regeringen några planer på att förbättra ersättningen till sjuka som också är arbetssökande?

Anf. 47 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Den friska har många önskningar, den sjuka bara en, nämligen att bli frisk. Såväl individen som arbetsgivare, hälso- och sjukvård och övriga myndigheter strävar alla efter att se till att den som är sjukskriven så snabbt som möjligt blir frisk och återfår arbetsförmåga för att sedan kunna återgå till arbete eller söka arbete. Arbete har en väldigt stor betydelse och betyder för många inte bara meningsfull sysselsättning och gemenskap utan också givetvis ekonomisk frihet.

För arbetslösa sjukskrivna, där arbetsgivaren saknas, krävs ofta lite extra. Det behövs lite mer, givet att man inte har en aktiv arbetsgivare som kan stötta och peppa på vägen tillbaka till arbete. Här krävs det ofta ett välfungerande samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och vården, som jag beskrev i mitt första inlägg.

Vi vet att personer med begränsade ekonomiska resurser är särskilt utsatta när priserna stiger. Det har därför varit väldigt viktigt för den här regeringen att bekämpa inflationen och hantera inflationens effekter genom att stötta hushållen och stötta välfärden. Att få ned inflationen är särskilt viktigt just för de personer som har begränsade ekonomiska resurser, till exempel på grund av att de är arbetslösa och dessutom sjuka.

För att skydda barnfamiljer med svag ekonomi mot de kraftiga prisuppgångarna har det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag förlängts. Enligt Försäkringskassan är det i snitt cirka 105 000 barnhushåll som tar emot bostadsbidrag varje månad under 2024. Även barnfamiljer där någon förälder eller båda föräldrarna är arbetslösa kan ta del av den här förbättringen. Även om detta är en tillfällig åtgärd har den tjänat sitt syfte väl under pandemin såväl som under de inledande skeendena med hög inflation och ett mycket tufft ekonomiskt läge.

Regeringen gör också viktiga satsningar inom vården, vilket är viktigt för personer med somatisk eller psykisk ohälsa. Dessutom kommer regeringen nu att satsa ytterligare 6 miljarder i vårdringsbudgeten, vilket ska läggas till de stora resurser som regeringen redan skjutit till för att stötta den svenska välfärden. Vi är väl medvetna om att enbart pengar inte löser sjukvårdens problem. Därför föreslås också en rad åtgärder för att förbättra regionernas ekonomi. Regeringen har även intensifierat arbetet med prioriterade reformer för att kunna förbättra regionernas möjligheter och öka själva vårdkapaciteten, inte minst genom att korta vårdköerna.

Anf. 48 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Det var ett långt svar från statsrådet, men jag hörde ingenting om att höja ersättningen till den som är sjuk och arbetslös så att den kan få en dräglig tillvaro. Det enda jag hörde var att det är viktigt att bekämpa inflationen. Det håller vi socialdemokrater verkligen med om att det är.

Det som skiljer oss från regeringen är att vi menar att det inte är de som har allra lägst inkomster och inte klarar sina utgifter för månaden som ska ta det största ansvaret för inflationsbekämpningen; det ska förstås göras av oss höginkomsttagare, som har möjligheterna. Det är inte rimligt att de som inte får ekonomin att gå runt för att ersättningen är så låg ska vara stötdämpare i inflationsbekämpningen. De får alltså mindre än hälften jämfört med dem som är sjukskrivna och har jobb och som förmodligen också tycker att ekonomin försämras rejält då de går på sjukpenning.

Herr talman! Det är många i befolkningen som upplever stress och ångest, verkligen inte bara arbetslösa. Men det är vanligast bland dem som inte arbetar, enligt en studie från Folkhälsomyndigheten. En undersökning från förra året som de har gjort visar att ungefär 15 procent av oss som är yrkesverksamma uppger att vi känner oss ganska eller mycket stressade, medan siffran är mer än dubbelt så hög bland arbetslösa och sjukskrivna. För de grupper som står utanför arbetsmarknaden kan det handla om saker som är svåra att påverka, till exempel en mer osäker ekonomi och vetenskapen att pengarna inte räcker hela månaden och att man kanske inte kan bo kvar i sin bostad.

Herr talman! Den som är långvarigt sjukskriven och arbetslös lever under enorm press. Det innebär en förlust av sammanhang, meningsfullhet och inkomst och kanske till och med svårigheter att täcka grundläggande behov. Arbetslösheten kan också skapa känslor av otillräcklighet eller i värsta fall isolering. Det är verkligen inte några friskhetsfaktorer som leder till ökad arbetsförmåga. För att återfå arbetsförmåga och självkänsla behövs ofta stöd, rehabilitering och trygghet, som statsrådet var inne på – inte minst ekonomisk trygghet, så att man vet att ekonomin inte kraschar totalt. Den stressen gör bara människor sjukare.

Herr talman! Jag vill återigen fråga statsrådet om hon och regeringen tänker vidta några åtgärder för att sjuka och arbetslösa människor ska få en mer dräglig ekonomisk tillvaro med mindre stress och ångest.

Anf. 49 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Hela Sverige har märkt av det tuffa ekonomiska läget. Inte minst har detta påverkat privatekonomiskt. För en del har det varit möjligt att öka sitt jobsökande eller gå från deltid till heltid. Andra har minskat på onödiga utgifter och kanske sett till att shoppa lite mindre. För dem som är sjuka är möjligheterna betydligt mer begränsade.

Att må dåligt på grund av såväl sin sjukdom som sin ekonomiska situation är givetvis mycket tufft. Ungefär hälften av dem som i dag är sjukskrivna lider av somatisk sjukdom. Då är det betydligt lättare att komma tillbaka till ett arbete, exempelvis när någonting brutet har läkt. Men över hälften av alla sjukskrivna lider i dag av psykisk ohälsa. Den psykiska ohälsan är ett stort samhällsproblem. Regeringen vidtar nu flera åtgärder i syfte att minska just den psykiska ohälsan.

När det gäller år 2024 tillför vi, som jag var inne på, 1,6 miljarder för att stärka arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention genom en överenskommelse som jag tror kan bli väldigt bra med Sveriges Kommuner och Regioner. Det är viktigt att alla personer som är sjukskrivna får rätt till stöd och får rätt stöd för att komma tillbaka i arbete.

För anställda spelar arbetsgivaren en viktig roll i rehabiliteringen. Arbetslösa saknar ett sådant stöd. Därför har vården här en mycket viktig uppgift. Jag tycker att det är glädjande att regionerna under det gångna året har utarbetat riktlinjer för vårdens arbete med rehabilitering och sjukskrivning. Centralt blir bland annat att patienterna får en tidig bedömning av rehabiliteringsbehovet. Socialstyrelsen publicerade hösten 2023 ett kunskapsstöd för vårdens arbete med sjukskrivningar.

Jag tror att det är viktigt att man tar ett utökat ansvar här. Regionerna har redan en skyldighet att erbjuda personligt stöd till sjukskrivna patienter som är i behov av det. Ofta erbjuds sådant stöd; de kallas rehabiliteringskoordinatorer. Det kan till exempel handla om hjälp i kontakterna med Arbetsförmedlingen för att diskutera patientens eller individens behov av rehabilitering. Ledamoten var tidigare själv inne på att man kan be om hjälp när det gäller detta för att remitteras till vissa insatser och åtgärder. Jag tror att det kan stärka och öka möjligheten att först och främst återfå arbetsförmåga men sedan också komma tillbaka i arbete betydligt snabbare.

Det personliga stödet från hälso- och sjukvården kan också bestå av samtalsstöd och andra insatser för att motivera den sjukskrivna patienten att vara delaktig i den vård som krävs för att den ska få eller återfå arbets-

förmåga. Ett sådant stöd bedöms som särskilt viktigt för patienter eller individer med psykisk ohälsa.

Prot. 2023/24:83
12 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 50 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag vill återigen poängtera att det är väldigt bra att regeringen satsar på arbete för bättre psykisk hälsa. Det behövs verkligen. Det är bara bifall till det. Men jag hör fortfarande ingenting om huruvida statsrådet tycker att det är ett problem att människor som är sjuka och arbetslösa har mindre än hälften så mycket i sjukpenning som den som är sjukskrivna och har ett jobb.

Jag vet att nätverket 116 om dagen har försökt att få kontakt med statsrådet. Det vore kanske läge att bjuda in dem. Där finns det människor som är både sjuka och arbetslösa som kan vittna om hur det är att inte få pengarna att räcka till hela månaden och hur det är att vara beroende av sin partner, sin man, sina barn eller sina föräldrar för att kunna betala mat och hyra hela månaden.

Det är en situation som inte gör de individer det drabbar friskare. Jag vet att statsrådet och jag delar ambitionen att så många som möjligt ska bli friska och så fort som möjligt återfå arbetsförmåga och kunna arbeta och försörja sig själva. Det är målet. Men för att det ska bli så måste vi ha en sjukförsäkring att lita på, som inte gör människor fattiga och som inte gör människor mer sjuka av oro och ekonomisk stress.

Jag uppmanar statsrådet att bjuda in nätverket och höra om deras situation.
(Applåder)

Anf. 51 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar för debatten, interpellationen och den diskussion som vi nu för i kammaren!

Jag delar definitivt många av de grundläggande principer som vår sjukförsäkring ska vila på. Det är viktigt att människor blir friska så fort som möjligt så att de kan återgå till livet, arbetet och kollegor, för att tjäna sina egna pengar, stå på egna ben och återfå livskvalitet och framför allt den frihet som ett arbete ändå innebär.

Först och främst är det viktigt att människor får rätt stöd och rätt hjälp så att de återfår arbetsförmågan. Här är det många olika myndigheter, individen själv och också andra som har ett stort ansvar i detta. Det ansvar som är mitt är jag definitivt villig att ta.

Jag tackar för upplysningen om nätverket som har sökt mig. Jag gör många studiebesök inte minst ute i landet. Jag ser fram emot att ha en träff och att diskutera de här viktiga frågorna.

Här behöver definitivt mer göras framöver. Jag kan bara konstatera att regeringen redan har gjort mycket när det gäller att arbeta mot den psykiska ohälsan och suicid. Jag tror att det finns mycket mer att göra även inom det området. I övrigt ser jag fram emot kommande debatter. Stort tack för debatten!
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

**§ 13 Svar på interpellation 2023/24:557 om asylprocessens översyn i
enlighet med Tidöavtalet**

Anf. 52 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Azra Muranovic har frågat mig om hur jag kommer att beakta asylprocessens faktiska kvalitet och rättssäkerhet i skenet av Tidöavtalet för att undvika att urholka rättsstatens principer.

Efter ett och ett halvt år med Tidöavtalet kan vi konstatera att det paradigmskifte i migrationspolitiken som regeringen utlovat är under genomförande. Regeringen lägger om migrationspolitiken i grunden, och vi går fram med en rad konkreta reformer för en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik. Grundläggande i detta arbete är att asylrätten upprätthålls genom de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa, såsom EU-rätten, Europakonventionen och FN:s flyktingkonvention.

Regeringen har tillsatt ett flertal utredningar i de delar av Tidöavtalet som gäller lagstiftning. Just nu pågår utredningar för att reformera samtliga delar av migrationspolitiken, bland annat asylregelverket, mottagandet, återvändandet, användningen av förvar och när ett uppehållstillstånd ska kunna återkallas. I utredningarna ingår att göra fördjupade konsekvensanalyser för att säkerställa att förslagen överensstämmer med EU-rätten och andra internationella åtaganden. Förslagen som lämnas ska vara utformade i enlighet med internationellt överenskomna normer som slår vakt om rättssäkerheten.

Det är viktigt att asylprocessen är rättssäker och att den håller hög kvalitet. Regeringen gav därför i december 2023, i enlighet med Tidöavtalet, ett uppdrag till Statskontoret att göra en översyn av asylprocessen i syfte att stärka kvalitet, enhetlighet och rättssäkerhet. Statskontoret ska titta närmare på Migrationsverkets hantering av asylärenden, bland annat de som rör konvertiter och hbtqi-personer men också andra typer av asylärenden. I uppdraget ingår även att se över behovet av en extern tillsynsfunktion eller inspektion på migrationsområdet. Uppdraget ska redovisas senast den 7 oktober 2024.

Anf. 53 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svar!

Som anges i interpellationen är Sverige ett land som har skrivit under FN:s flyktingkonvention. Det betyder bland annat att Sverige ska pröva varje persons ansökan om asyl individuellt och att det ska göras av en oberoende handläggare.

I den individuella prövningen ingår att ta hänsyn till den sökandes könsidentitet eller sexuella läggning, om den sökande till exempel är homo- eller bisexuell eller är transperson. Därefter ska Sverige ge uppehållstillstånd till den som är flykting enligt FN-konventionen men kan också ge uppehållstillstånd till alternativt skyddsbehövande i enlighet med EU:s gemensamma regler.

Jag håller med om att en prövning av asylrätten självklart måste vara rättssäker och av god kvalitet. Men det är svårt att se att rättssäkerheten ska ta avstamp i Tidöavtalet. Det gäller särskilt eftersom Tidöavtalet syftar till att göra det svårare att vara asylsökande men också flykting eller papperslös.

Det övergripande målet för Tidöavtalet är att minska migrationen oavsett vilka konsekvenser det kan få för individens mänskliga rättigheter eller värdighet. Vi ser också en tydlig sammanblandning där man sätter likhets-tecken mellan migration och kriminalitet, och man pekar ofta ut personer med migrationserfarenhet som orsak till Sveriges problem.

Herr talman! Tidöavtalet har kritiserats hårt bland annat av Civil Rights Defenders. Man har pekat på särskilda inslag i Tidöavtalet, till exempel transitcenter för hela asylprocessen där människor ska vara instängda eller begränsning av vidarebosättning till Sverige. Det innebär i praktiken att man minskar antalet kvotflyktingar och att UNHCR:s urval av kvotflyktingar ska ge en välgrundad prognos för god integration. Det tar inte hänsyn till skyddsbehovet utan till integrationsförmågan.

Vi kan ta exemplet med översyn av prövning av asylärenden från säkra länder. Migrationsverket använder en förteckning över så kallade säkra ursprungsländer som myndigheten antar. Därifrån behöver man naturligtvis inte söka skydd. För en individ från ett sådant land som söker skydd i Sverige innebär det en ökad risk för att asylärendet inte kommer fram och att individen hinner avvisas innan den hinner överklaga ett negativt beslut.

Att addera ytterligare länder till en sådan lista innebär därför en ökad risk för bristande rättssäkerhet och inskränkning av principen om non-refoulement som förbjuder stater att skicka tillbaka någon till ett land där deras liv eller friheter sätts i fara.

Min första fråga till statsrådet är om hon skulle kunna utveckla vad som behövs reformeras i samtliga av asyrrättens delar. Vad är det exakt som är fel i dag? Det gäller särskilt asylregelverket.

Skulle statsrådet också kunna förklara på vilket sätt man kommer att garantera en rättssäker asylprocess som inte leder till att Sverige avviker från FN:s flyktingkonvention, vår egen lagstiftning och EU-regler?

Anf. 54 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Låt mig vara väldigt tydlig: Regeringen och Tidöpartierna är för en restriktiv, ansvarsfull migrationspolitik. Det är inte samma sak som att den inte ska vara rättssäker, vilket ibland antyds. Jag skulle säga att det är tvärtom.

Vi brukar säga att ett nej ska vara ett nej; om man får avslag ska man lämna landet. Men just eftersom beslut får mycket stora konsekvenser för den enskilda måste den prövning som föregår beslutet vara rättssäker. Det är därför som det framgår tydligt av Tidöavtalet att asyrrätten och de bindande internationella regler som Sverige har åtagit sig att följa också ska upprätthållas. Det inkluderar EU-rätten, europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och FN:s flyktingkonvention.

Det är därför som vi nu, till skillnad från tidigare S-ledda regeringar, har låtit Statskontoret titta närmare på Migrationsverkets hantering av asylärenden, särskilt dem som rör konvertiter och hbtqi-personer, som ledamoten också särskilt lyfte fram. Där måste genuint svåra prövningar göras. Det är också därför som Migrationsverket, enligt sin instruktion, ska ha ett förutsebart och enhetligt beslutsfattande med hög rättslig kvalitet.

Det stämmer att regeringen och samarbetspartiet vill mycket med migrationspolitiken. Därför är reformtaket också mycket hög. Vi går fram med flera betydande utredningar. Bakgrunden är det enorma misslyckande med integrationen vi ser. Det är en följd av en kombination av en ohållbar

nivå på asylinvandring och en avsaknad av aktiv, fungerande integrationspolitik.

Nu tar vi ansvar. Det innebär dock inte att vi gör avkall på kvaliteten. I uppdragen ingår därför att fördjupade konsekvensanalyser ska göras och att det ska säkerställas att förslagen stämmer överens med våra internationella åtaganden och normer. Vi har förståelse för att de beslut som fattas och som måste fattas är ingripande för de enskilda, precis som jag sa. Just därför är det viktigt med ordning och reda i hela asylprocessen.

Jag studsade till lite när Azra Muranovic sa att det ska bli svårare att vara asylsökande. Det är precis tvärtom. EBO, möjligheten till eget boende, under asylprocessen har varit ett totalt misslyckande. Det har också många socialdemokratiska kommunpolitiker lyft upp otaliga gånger, men det har inte hänt någonting under tidigare S-ledda regeringar.

Möjligheten till EBO leder till att människor försvinner ut och får sämre kontakt med myndigheterna. Det blir svårare att identifiera sårbara personer. Asylprocessen blir betydligt längre. Det är allt annat än human.

Det är bakgrunden till att vi nu inrättar ett helt nytt mottagningssystem. Där ska man inte ha möjlighet till eget boende, utan alla ska bo på Migrationsverkets boenden. Där finns också mycket större möjligheter att fånga upp inte minst barn som kanske far illa och behöver särskilt stöd.

Jag vill, apropå ledamotens inlägg, vara väldigt tydlig med att det här absolut inte handlar om att låsa in asylsökande. Det får vi inte göra. (Applåder)

Anf. 55 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Vi har uppenbarligen olika syn på vad som begränsar möjligheten att söka asyl i Sverige. Jag tycker att den begränsas av att UNHCR, enligt Tidöavtalet, i sitt urval av kvotflyktingar ska ta hänsyn till deras integrationsmöjligheter när man bestämmer vilka som är kvotflyktingar. Det är inte jag som har skrivit detta; statsrådet själv har faktiskt varit med i de processerna.

Jag vill dock ta upp något helt annat: förföljelse från hemlandets myndigheter. Jag ställde i höstas en skriftlig fråga om det till statsrådet. Det kan vara så att myndigheterna inte kan eller vill ge skydd mot förföljelser i hemlandet.

Många från Belarus har sökt asyl i Sverige och blivit avvisade, trots att Europaparlamentet i maj 2023 antog en resolution som skarpt fördömer Belarusregimens omänskliga behandling av politiska fångar och deras familjer och det fortsatta förtrycket av den politiska oppositionen, det civila samhället, fackföreningarna, juridiska försvarare, oberoende medier och nationella minoriteter i Belarus. I resolutionen uppmanas EU och medlemsstaterna att utveckla ett riktat EU-stödprogram för att hjälpa offer för politiskt förtryck, bland annat genom att förbättra asylförfaranden och tillhandahålla tillfälligt skydd i EU för dem som söker tillflyktsort av politiska skäl.

En person som är förföljd eller riskerar förföljelse, omänsklig behandling eller förföljelse av myndigheterna i sitt hemland kan söka asyl i Sverige. Uppehållstillstånd ska också beviljas den som bedöms vara flykting i enlighet med FN-konventionen eller skyddsbehövande i enlighet med EU-gemensamma regler.

Trots detta har Migrationsverket systematiskt utvisat belarusier. Förrförra året, 2022, utvisades 130 belarusier. 98 procent av alla de som sökte asyl skickades ut; de fick avslag på sin asylansökan.

Jag undrar om det är att ta ansvar.

Anf. 56 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Det är många ingredienser i den här interpellationsdebatten. I mitt förra inlägg hade jag inte möjlighet att bemöta frågan om säkra ursprungsländer och tänkte därför börja i den änden. Men innan jag gör det vill jag ta upp det här med kvotflyktingar, som också kom upp.

Sverige är fortfarande en av de största kvotflyktingmottagarna i EU. Vi tillhör topp 5 av mottagare, även nominellt. Givet det tycker jag att det är fullt rimligt att vi också ställer krav. Sverige har historiskt sett tagit emot enormt många, både irreguljärt och som kvotflyktingar.

Sverige har också verkligen en läxa att göra när det kommer till integrationen. Vi måste ta det fulla ansvaret för dem som har kommit hit och som ska bli en del av det svenska samhället. Det är inte möjligt att kombinera med en fortsatt ohållbar invandring. Därför drar vi ned på antalet kvotflyktingar. Men vi säger också att vi vill prioritera dem som har integrationsförmåga men också – vilket ledamoten effektivt utelämnade – kvinnor, flickor och hbtqi-personer. De är nämligen särskilt utsatta, inte minst i flyktingläger.

När det gäller säkra ursprungsländer är det något som tillämpas i många länder. Det är ett sätt att prioritera dem som kommer från länder för vilka skyddsskäl normalt sett gäller. Den mekanismen återfinns vi också i den nya asyl- och migrationspakt som inom kort kommer att vara på plats på EU-nivå. Detta är ett regelverk där man behöver föra upp samt ta bort länder beroende på utvecklingen. Då är det också rimligt att det kan ske på ett effektivt sätt.

När det gäller personer från Belarus som söker asyl har ledamoten mycket riktigt ställt en skriftlig fråga gällande det tidigare. Det är klart att regeringen vill vara mycket tydlig med att vi fördömer de förföljelser av oppositionella från den belarusiska regimen och de övergrepp på mänskliga rättigheter som sker.

Men jag vill fortfarande betona att en asylprövning alltid är individuell och att det alltid är Migrationsverket och eventuellt också migrationsdomstolarna som fattar beslut utifrån de individuella förutsättningarna. Jag som statsråd kan inte gå in och överpröva. Jag har inte heller rätt att ha synpunkter på de bedömningar som görs av dessa fristående myndigheter och domstolar. Om jag gjorde det skulle jag anmälas till konstitutionsutskottet här i riksdagen.

(Applåder)

Anf. 57 AZRA MURANOVIC (S):

Herr talman! Jag har en ganska enkel fråga att ställa tillbaka när det gäller säkra ursprungsländer. Statsrådet sa att det i dag är Migrationsverkets uppgift att ta fram säkra länder. Men i Tidöavtalet läggs det fram på ett annat sätt.

Vem kommer att besluta vad som är säkra länder? Kommer det att vara regeringen, eller kommer det att vara det oberoende Migrationsverket som myndighet?

När det gäller kvotflyktingarna har jag en fråga om integrationsförmågan, som inte är likadan för alla människor. Vi föds alla olika, och vi har olika behov. Väger integrationsförmågan tyngre än skyddsbehovet i en asylprocess?
(Applåder)

Anf. 58 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Jag vill gärna börja med att svara på den sista frågan. Behovet i världen är enormt. Det skulle behöva vara betydligt fler länder som tog emot betydligt många fler kvotflyktingar och tog ansvar för dem.

Vi är inte i en situation där vi ställer skyddsbehov mot integrationsförmåga. Skyddsbehovet är enormt, och bland dem som behöver skydd väljer den här regeringen att se till integrationsförmåga och att prioritera kvinnor, flickor och hbtqi-personer. Det tycker jag är en väldigt klok ordning.

När det sedan gäller säkra ursprungsländer framgår det mycket riktigt av Tidöavtalet att man ska göra en översyn av det befintliga regelverket för att möjliggöra att länder där delar av landet kan betraktas som säkert förs upp på listan. Man ska också överväga om man bör flytta ansvaret för listan från Migrationsverket – där det i dag mycket riktigt ligger – till Regeringskansliet.

Regeringen har i regleringsbrevet 2024 gett Migrationsverket i uppdrag att förstärka arbetet med säkra ursprungsländer genom att bland annat utöka analysarbetet och omvärldsbevakningen. Med utgångspunkten att kunna uppdatera förteckningen med fler relevanta länder ska myndigheten också återkommande ta ställning till vilka länder som uppfyller kriterierna för att bedömas som säkra ursprungsländer. Detta är ett pågående arbete, och det kommer att redovisas den 9 september 2024.

Slutligen vill jag bara påminna om att det ser väldigt olika ut i olika länder. Omfattningen av förteckningarna över säkra länder varierar. Förteckningarnas normnivå varierar också. I vissa länder har förteckningen status som lag, medan den i andra länder är fastställd på regeringsdepartements- eller ministernivå. I Österrike, till exempel, har både den federala migrationsmyndigheten och regeringen möjlighet att fastställa länder som säkra. I Frankrike beslutas förteckningen av den administrativa styrelsen, som bland annat består av riksdagsledamöter och regeringsföreträdare.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:441 om förbättrad folkhälsa genom skydd av barn från våldspornografi

*Svar på
interpellationer*

Anf. 59 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Åsa Eriksson har frågat socialministern vilka initiativ han ämnar ta för att skydda barn och unga från att bli porrskadade och för att på så sätt förbättra folkhälsan.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Frågor som rör barn ligger under flera statsråd, och inom mitt ansvarsområde ligger insatser mot skadlig mediepåverkan.

Mediemyndigheten har enligt sin instruktion att verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och att verka för att skydda barn från skadlig mediepåverkan.

I radio- och tv-lagen finns regler om skydd av barn. Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder får inte sändas i tv under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen. För beställ-tv och videodelningsplattformar finns motsvarande krav. Leverantörer av tv och beställ-tv ska också varna innan sådant innehåll förekommer.

EU:s förordning om en inre marknad för digitala tjänster, den så kallade DSA-förordningen, är nu fullt ut tillämplig. Förordningen innehåller bland annat regler om hantering av olagligt innehåll. Den innehåller även krav på att vissa plattformar, till exempel videodelningsplattformar, ska införa åtgärder för att säkerställa en hög nivå av integritet, säkerhet och trygghet för minderåriga. Vad gäller detta krav är Mediemyndigheten behörig tillsynsmyndighet.

I tillägg till dessa krav ska de mycket stora plattformsföretagen bedöma vilka risker deras verksamheter innebär utifrån en rad olika aspekter, varav en är just negativa effekter för minderåriga. De ska sedan vidta åtgärder för att minska de risker som identifierats. Det kan handla om att införa ålders- eller föräldrakontroll och verktyg för att hjälpa minderåriga att anmäla övergrepp.

När det gäller att förbättra folkhälsan, särskilt hos barn och unga, finns flera pågående insatser. Folkhälsomyndigheten har till exempel ett pågående uppdrag att tillsammans med Mediemyndigheten göra en kunskaps-sammanställning om sambandet mellan digital medieanvändning och effekter på den fysiska och psykiska hälsan samt den kognitiva utvecklingen bland barn och unga. Utifrån kunskaps-sammanställningen och forskningsläget ska Folkhälsomyndigheten därefter ta fram och sprida åldersanpassad vägledning och rekommendationer för digital medieanvändning bland barn och unga i åldrarna 0–18 år.

Anf. 60 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att be om ursäkt för det språk som jag nu kommer att tvingas använda för att beskriva den vardag som många av våra pojkar och flickor upplever.

De allra flesta barn och unga har i dag tillgång till internet, där porr finns utan skyddande mekanismer. Det handlar om små barn, som råkar hamna på en sida med tortyrporr när de egentligen letar efter något annat, men förstås också om unga som aktivt söker efter den typen av sidor av ren nyfikenhet. Det handlar också om alla de tjejer och killar som utsätts för attityder, handlingar och övergrepp av unga människor, vanligen pojkar som har blivit porrskadade.

Fru talman! Porr är inte sex. Den våldsamma, kvinnoförnedrande porren visar filmade gruppvåldtäkter, grova sexuella övergrepp och förnedring av kvinnor – den totala motsatsen till jämställdhet och alla människors lika värde, som vi eftersträvar.

I de mest streamade filmerna på Pornhub, som är världens största tillhandahållare av porr, är de vanligaste scenerna att kvinnor stryps så att de tappar andan och att män trycker ned sina kön så långt ned i halsen på kvinnorna att de nästan kvävs. Det är det mest populära att se på Pornhub.

Fru talman! Det är denna typ av filmer som våra barn möter i sina mobiler, på paddor och i datorer. Det är den typen av scener som i dag tyvärr formar många ungas bild av vad sex och relationer mellan män och kvinnor är. Omfattningen och spridningen av kommersiell porr har ökat lavinartat de senaste decennierna, och samtidigt har porren blivit alltmer våldsam och förnedrande. Forskning och vetenskapliga studier om porr visar att den utgör en katalysator och inspiration till mäns sexuella aggressioner.

Fru talman! Kulturministern sa i sitt svar nyss att EU:s DSA-förordning innehåller regler om hantering av olagligt innehåll och skydd av minderåriga. Det är bra, men menar kulturministern att filmade gruppvåldtäkter då är olagligt innehåll och ska förbjudas?

Barn och unga ska, enligt radio- och tv-lagen, inte exponeras för den typen av tortyrporr. Detta i sig är bra, även om väldigt få barn och unga tittar på linje-tv i dag. Betyder detta att statsrådet tänker agera för att barn och unga inte ska behöva utsättas för den typen av skadligt innehåll i sina mobiler och på sina datorer?

Anf. 61 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Jag tackar för en viktig frågeställning.

Utöver det som interpellanten framförde gällande pornografins roll som katalysator för våld finns det en väldigt problematisk psykologisk aspekt sett till barn som målgrupp, och det är att pornografin förvränger och formar sexuella preferenser över tid, vilket barn och unga tyvärr verkar vara särskilt mottagliga för.

Rent praktiskt innebär detta att den sortens pornografiskt innehåll som konsumeras vid ett tillfälle slutar att engagera till förmån för något nytt, ofta mer extremt, innehåll. Läkare vittnar om att det numera inte är särskilt ovanligt med tonåringar och unga vuxna som har erektionsproblem vid samlag, utan någon underliggande fysiologisk ohälsa. Det betyder att könsorganet fungerar men enbart i kombination med pornografi, inte riktigt sex. Detta snuddar vid dystopi, om man frågar mig.

Det handlar alltså om såväl sexuell hälsa som psykiskt välmående, och pornografi blir således en folkhälsofråga. Det positiva är att man kan förvänta sig att den absoluta majoriteten av partierna i riksdagen är överens om de problem som vi pratar om här i dag. Frågan, som jag ser det, är snarare vad politikens begränsningar blir i det här fallet. Detta för oss över till det negativa, nämligen pornografins tillgänglighet.

Det finns enorma pengar i den här marknaden, på flera nivåer, och aktörerna har givetvis ett intresse för att pornografi ska vara lättillgängligt. Hur illa innehållet än må vara är det svårt att bevisa att något skulle vara olagligt. Vi måste också brottas med det faktum att en eventuell begränsning av tillgången till pornografi utifrån åldersgrupp är väldigt svår att implementera och kan medföra oönskade konsekvenser för frihet och integritet på internet.

Min reflektion blir således att ett samarbete krävs där föräldrarna har det yttersta ansvaret för att skydda sina barn med teknologiska lösningar och där sökmotoraktörer och telekombolag ska göra det svårare att i alla fall oavsiktligt mötas av pornografi på internet, vilket händer en del barn.

Frågan i interpellationen är vilket initiativ som ministern ämnar ta för att skydda barn från våldspornografi. Men mot bakgrund av det som jag nyss nämnde tycker jag att det vore väldigt intressant om ministern kunde dela med sig av sina reflektioner om vilka möjligheter som finns över huvud taget och politikens roll i denna sorts frågor generellt.

Anf. 62 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag tackar interpellanten för en otroligt viktig interpellation. Jag tackar också kulturministern för att vi har möjlighet att ha denna diskussion.

Interpellanten ställde interpellationen till en annan minister. Det ligger i frågans svårighet vem som äger frågan. Interpellationen hade kunnat ställas till socialministern, till justitieministern eller till kulturministern, där den landade. Detta är en fråga som griper över så många områden, vilket också gör den extremt svår. Men det betyder inte att vi får backa. Detta är nämligen en av vår tids största hälsofrågor – hälsoproblem, skulle jag vilja säga.

Vi är nog relativt eniga om att våldsam pornografi är skadlig för vårt uppväxande släkte. Den skapar stora problem i synen på kärlek och relationer och när det gäller att faktiskt ha ett fungerande sexliv. Den är till och med beroendeframkallande. Man diskuterar i olika regioner huruvida detta ska vara en definierad beroendesjukdom eller inte och att man faktiskt ska kunna få stöd för detta, precis som för spelmissbruk och annat.

Regeringen hänvisar till radio- och tv-lagen. Det är egentligen det enda svar som man får. Detta är ingen ny fråga. Ledamöter från alla partier, skulle jag vilja säga, har motionerat om denna fråga i många år. Den hamnar alltid i konstitutionsutskottet därför att den rör yttrandefrihetslagstiftningen och tryckfrihetslagstiftningen, vilket gör det extremt svårt. Vi ser också i svaret att det hänvisas till radio- och tv-lagen.

Men vi måste ha klart för oss att om internet uppfunnits i dag hade det naturligtvis följt med restriktioner, för det är inte meningen att den våldsamma pornografien ska vara så tillgänglig som den är i dag.

Det är intressant att kulturministern nämner det som interpellanten sa om direktivet. Det nämns i svaret att mycket stora plattformsföretag har ett särskilt ansvar. Jag ser fram emot att kulturministern kan utveckla detta lite grann. Vilka stora plattformsföretag handlar det om, hur stora och på vilket sätt? De kan till exempel genomföra ålders- eller föräldrakontroll, vilket är väldigt positivt. Jag blev faktiskt väldigt glad när jag läste det. Om det är någonting som vi har diskuterat så är det till exempel åldersverifiering. Men vi möts ständigt av att det inte går, att det inte är tekniskt möjligt och så vidare, trots att vi vet att många länder försöker med sådan lagstiftning. Jag inser att det är svårt. Men det betyder inte att vi ska sluta att försöka att komma åt detta problem.

Jag vill gärna höra vilka krav som regeringen är beredd att ställa på marknaden. Det bästa vore naturligtvis om det vore självreglering, men det är det inte. Och vi kan inte låta marknaden ta sitt ansvar hur länge som helst om den faktiskt inte gör det. Är det en möjlighet att ställa krav på internetleverantörerna, de stora bolag som faktiskt tillhandahåller detta, och att de kanske lägger på ett filter – opt-in, opt-out – och att man när man köper eller använder program aktivt får ta bort filtren i stället för tvärtom som det är i dag?

Vi måste komma ihåg att integritet självklart är viktigt. Men integritet för vem? Är det för de vuxna som tittar? Är det för barnen som inte mår bra? Eller är det för de barn och kvinnor som ofta utsätts och som är offer i denna produktion?

Anf. 63 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! När man hör ledamöternas inlägg är det alldeles uppenbart att detta är en svår fråga på många vis. Den är svår lagstiftningsmässigt, och den är svår för att den sträcker sig över många ansvarsområden inom regeringens ansvarsområden och inom Regeringskansliet men också inom samhället. Hos vem ligger egentligen ansvaret? Det är en fråga där man kan svara hos ingen eller hos alla. Jag för min del bottnar i att det handlar om det sistnämnda. Detta är någonting som vi behöver ta ett gemensamt ansvar för. Vi behöver ta ett gemensamt ansvar, både inom ramen för politiken naturligtvis och i samhället.

Jag ska börja just i samhället. Jag tror att det är viktigt att vi också förstår att det är klart att man kan begränsa tillgång och ansvar via förordningar och krav. Men jag tror också att vi på en generell nivå behöver bli bättre i samhället på flera nivåer. Vi behöver bli bättre på att prata, utbilda, informera och inte minst möjliggöra för vuxensamhället att ta dessa samtal med våra barn och unga och få till en gemensam diskussion tillsammans. Någonstans handlar det nämligen också om värderingar. Om vi inte kan begränsa allt som våra barn och unga ser, vilket jag tror är en omöjlighet i den digitala värld som vi i dag lever i, måste vi i alla fall möjliggöra för samtalen att äga rum kring vad det är som man ser, vad det innebär och vilka värderingar som vi vill att våra barn och unga ska bära med sig.

Det är klart att politiken har ett ansvar i detta. DSA-förordningen är ett exempel där vi har tagit detta ansvar. Jag fick en fråga om jag kunde specificera vilka plattformar det handlar om. Det finns särskilda krav på riskbedömningar och på utökade riskbedömningar när det gäller de mycket stora onlineplattformarna. Då finns det en begränsning i detta som säger att om man har mer än 45 miljoner aktiva användare i månaden ska man

också kunna uppfylla dessa särskilda krav på riskbedömningar. Då faller naturligtvis ett antal av de stora onlineplattformarna inom detta. De ska också kunna identifiera risker för olagligt innehåll och också könsbaserat våld, och det ska kopplas till mentalt och fysiskt välbefinnande. Om det föreligger en risk är plattformen skyldig att vidta åtgärder. Gör man inte det kan man få böter. Det finns alltså konsekvenser.

Jag inser att min talartid är nästan slut. Det är tur att jag har ett inlägg till eftersom det finns mycket att säga om detta. Men när det kommer till regeringens arbete sträcker sig detta över många av de olika departementen, och det bedrivs arbete inom en rad olika departement. Förutom mitt ansvar och det ansvar som Mediemyndigheten har att följa upp detta handlar det också om att vi har ett pågående arbete inom ramen för Socialdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet – det är då närmast jämställdhetsministern som har ett stort arbete som är kopplat till detta – och även Utbildningsdepartementet, som har gett ett uppdrag till Skolverket att följa upp detta kring barn och unga. Men jag hoppas få återkomma om detta i mitt nästa inlägg.

Anf. 64 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag är glad över att statsrådet delar problembeskrivningen. Men jag hörde inte en enda åtgärd som statsrådet själv tänker vidta. Jag hoppas att det kommer i nästa inlägg.

Jag håller med om att detta är ett samhällsproblem och att vi behöver öka kunskapen och öka informationen. Det var därför som vi socialdemokrater när vi hade regeringsmakten införde detta i kursplanen så att det blir tydligare att man måste läsa om porr och dess konsekvenser redan i grundskolan och även i lärarutbildningen. Vi har alltså påbörjat arbetet. Men det räcker inte, för barn och unga är av naturen nyfikna. Det är bra. Och man är mest nyfiken på det som är lite förbjudet, det vill säga sex.

Vi har många – skolkuratorer, skolsköterskor och andra – som vittnar om att det i dag är tortyrporr på Pornhub som är barnens främsta sexualupplysning. Det är helt sjukt.

Jag ska läsa ur boken *Porrnsnacket: en handbok för föräldrar*. Bland det sorgligaste jag vet är när jag träffar pojkar som har utnyttjat sin sexåriga syster och inte förstår att det är fel, säger en psykolog på pojkmottagningen. Porren har normaliserat övergrepp och format pojkarnas tändningsmönster.

Det här är sjukt, och vi har ett ansvar att sätta stopp för det. Därför vill jag veta vad statsrådet ämnar göra inom sin tjänsteutövning.

Fru talman! Vi är helt överens om att vi måste förebygga mäns och killars våld mot kvinnor, men det är verkningslöst om vi samtidigt låter tortyrporren härja fritt i barnens mobiler och datorer. Hur ska en tolvåring förhålla sig till budskapet att riktiga män vill spotta och ta stryptag på kvinnor samt kalla kvinnor för horor? Det är vad våra barn i dag möter på internet. Detta är ett stort samhällsproblem när det gäller våra barns framtid och deras rätt till en värld fri från våld och förtryck.

Fru talman! Det är som sagt många som vittnar om att tonen i språket och attityden mot tjejer blir mer förnedrande när främst pojkar, men också flickor, konsumerar porr i stor utsträckning. Allt fler tjejer söker hjälp på ungdomsmottagningarna för smärtor och skador som uppkommit i samband med våldsamt sex, som de tror är normalt sex.

Jag blir också mycket ledsen när jag hör att unga killar frågar om man kan gå på en dejt med en tjej ensam eller om man måste vara flera. De har nämligen fått bilden att det alltid ska vara gruppssamlag. Vi måste ge våra barn en annan syn på sex och relationer. De måste få upptäcka själva, lite fumligt och nyfiket.

Sverige har i många år arbetat framgångsrik mot prostitution, köp av sexuella tjänster och utnyttjande av människor. Vi är stolta över det arbete som har genomförts, men det finns mycket kvar att göra. Misshandel, tortyr och förnedring i samband med sex är förbjudet och ska polisanmälas. Det är förstås helt rätt. Hur kan det då komma sig att exakt samma sak kan kallas porr bara man slår på en kamera och filmar det och att det därmed är helt lagligt att både utföra och sprida? Vi lagstiftare och regeringen måste ta ansvar för att unga och gamla kvinnor och män skyddas från detta även på nätet.

Återigen: Kommer kulturministern att ta initiativ för att försvåra för minderåriga att utsättas för filmade övergrepp?

Anf. 65 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Jag tackar för alla inlägg. Detta är ett obehagligt ämne på många sätt. Sett till dess totala mängd och hur mycket av innehållet som är helt gratis är pornografi faktiskt mer lättillgängligt än barnprogram.

I februari 2020 fick Barnombudsmannen i uppdrag av den tidigare regeringen att genomföra en kartläggning av kunskapen om pornografins inverkan på barn och unga, och i kartläggningen sammanställs forskning som tyvärr bekräftar många av de farhågor vi pratar om, bland annat våldsaspekten.

Det framgår dock även att de flesta unga exponeras för pornografi genom avsiktlig sökning, även om det är en del som möter den oavsiktligt. Det tyder på att man inte riktigt kan åstadkomma helt verkningfulla folkhälsoåtgärder genom att bara minska den oavsiktliga exponeringen via enklare filter och digitala murar. Därmed kvarstår frågan: Vad kan och bör politiken göra? Det var lite grann det jag var inne på i mitt första anförande. Det vore intressant att höra ministerns synpunkter på detta.

När det gäller exempelvis bank-id, som vi har hört om, tror jag inte att det vore en möjlig väg framåt. Först och främst skulle det inskränka människors integritet och anonymitet på internet, men sedan får man även ha klart för sig att de aktörer som ligger bakom porrindustrin nog inte är särskilt taggade på att begränsa sitt utbud på det sättet.

Ett annat problem, som visserligen förs fram genom anekdotisk bevisföring, är att organisationer som får statliga bidrag eller statlig finansiering är ute i skolor och talar om pornografikonsumtion i neutrala eller positiva ordalag, till exempel att det skulle vara en naturlig del av sexualiteten eller att det är okej att kolla så länge deltagarna samtycker. Detta tycker jag borde följas upp eftersom det på något sätt skickar helt fel signaler i sammanhanget.

Jag tackar återigen för interpellationen och för ministerns engagemang. Sammanfattningsvis är min vädjan till ministern och regeringen att söka konstruktiva vägar tillsammans med tech- och telekomaktörer som är verksamma i Sverige. Det räcker nämligen inte att samtalet stannar här i Riksdagshuset, utan vi måste faktiskt hitta något konkret. Det kan visa sig vara helt avgörande för en generation barn.

Anf. 66 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Lika viktigt som att försöka hitta verktyg som fungerar via lagstiftning och regleringar är det att också ge information – att vi utbildar skola och föräldrar. Det gäller framför allt föräldrar; det är en riktig knutpunkt. I dagsläget räcker dock inte detta, utan vi måste ha även andra metoder.

Jag kommer ihåg när vi först pratade om webbfilter i alla offentliga datorer. Jag tror att jag aldrig har blivit kallad moraltant så mycket och så ofta som när vi gjorde det, men i dag har 85 procent av kommunerna alldeles frivilligt infört något slags webbfilter. Grejen är alltså att vi måste börja prata om detta.

Vi måste prata om det som är ett problem. Vi måste bli överens om att det är ett problem, och vi måste definiera det. Sedan måste vi prata, prata och prata, och därefter kan vi kanske komma med förslag till lösningar. Om man hoppar över det där går det inte, för vi måste vara överens om att det är ett problem. Vi vuxna måste prata om detta, och jag har även lärt mig att man inte bara ska fråga barnen hur det varit i skolan under dagen utan också hur det har varit på nätet, exempelvis.

Jag tycker inte heller om att behöva ta olika tråkiga exempel från verkligheten, men det som drabbade mig mest var när Ungarelationer.se – vars finansiering för övrigt är väldigt osäker just nu, vilket också är ett medskick – hade verkat ett tag och det visade sig att den vanligaste frågan man fick var: Måste man gå med på strypsex? Det tog väldigt hårt.

Därmed kan jag också passa på att komma med beröm, för regeringen har faktiskt gett Rättsmedicinalverket i uppdrag att jobba med frågan genom att kartlägga förekomsten av strypvåld. Man har också bytt namn på begreppet till just strypvåld, vilket jag tycker är väldigt bra. För mig hör strypning och sex inte ens ihop. Vilka ord och vilket språk vi använder är väldigt viktigt, så det tycker jag var bra.

Anf. 67 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag tänker att jag ska ge lite praktiska exempel på vad regeringen gör, för det hann jag inte med förra gången.

Precis som jag sa inledningsvis är detta en så pass bred fråga att den sträcker sig över många olika delar av samhället. Därmed sträcker den sig också genom många delar av politiken, vilket innebär att det görs saker på olika håll. Man behöver se detta sammantaget för att förstå hur den palett ser ut som vi har att jobba med och som vi också tänker att vi ska ta ansvar för rent politiskt. Vi kan göra nedslag i några – inte alla, utan några – av de uppdrag som regeringen har givit den senaste tiden.

Bland annat gav vi i maj 2023 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att inhämta och sammanställa kunskap om sambandet mellan hälsoeffekter och digital medieanvändning bland barn och unga. Det uppdraget blir naturligtvis jätteviktigt, det vill säga att utifrån kunskapssammanställningen och forskningsläget titta på vägen framåt. Folkhälsomyndigheten ska komma med sådana rekommendationer.

Inom ramen för regeringens jämställdhetspolitiska arbete finns det på Arbetsmarknadsdepartementet en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Regeringen jobbar nu intensivt med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram, som ska sträcka sig från 2024 till 2026 och som handlar om att motverka och bekämpa mäns våld mot

kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, vilket också ligger inom ramen för vad man behöver jobba med som har kopplingar till detta.

Vi har också Skolverket, som i år har fått i uppdrag att kartlägga och analysera förskolors, skolors och huvudmäns arbete med att förebygga, upptäcka och åtgärda våld i unga relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Skolverket ska även utveckla, genomföra och följa upp insatser inom området för att fylla på det som den tidigare regeringen påbörjade genom uppdrag till skolan och Skolverket.

Som ledamoten var inne på gav vi den 7 mars Rättsmedicinalverket i uppdrag att förstärka kunskapen om strypvåld. Ett förbättrat kunskapsläge när det gäller strypvåld förväntas bidra till höjd kvalitet i förundersökningar och i förlängningen till rättsväsendets arbete med att förebygga och förhindra våld av detta slag, inte minst i nära relationer.

Det är klart att jag också blir bestört av de berättelser vi kan höra och de siffror vi kan se i statistiken. Bland annat kan vi se att det är dubbelt så hög risk för unga kvinnor som för kvinnor som fyllt 25 att dödas genom strypning.

Det är vedervärdigt att det är på detta sätt. Vi måste fortsätta att arbeta med en bred palett av insatser där det inte går att säga att man ska göra någonting endast inom ramen för mitt departement eller inom ramen för Mediemyndigheten, som ska bevaka och följa upp att lagstiftningen följs. Att denna del fungerar är en sak. Sedan måste vi fortsätta att arbeta med lagstiftning som DSA. Vi måste fortsätta att följa upp detta och även komma med nya åtgärder inom den breda paletten för att komma åt den problematik som porren leder till.

I grund och botten är detta, precis som vi var inne på inledningsvis, en mycket komplicerad fråga eftersom den också påverkar yttrande- och informationsfriheten. Det är där det blir problematiskt när man ska börja begränsa.

Anf. 68 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Detta är en svår och komplex fråga. Jag ställde den till socialministern för att försöka få en övergripande syn på det hela, men jag är ändå glad att statsrådet är här i kväll.

Politik handlar om att vilja någonting. Det går om man vill. Storbritannien antog i oktober förra året Online Safety Act, som säkerställer att sociala medieplattformar hålls ansvariga för det innehåll som de är värd för. Detta gör bland annat att pornografisajter måste verifiera att deras användare är över 18 år. Det går om man vill. Frågan är om kulturministern kommer att agera för att detta görs även i Sverige.

Fru talman! Jag vill än en gång hänvisa till den bok jag har med mig. I den framgår att forskning visar att mer än 70 procent av de unga killar som regelbundet tittar på porr gärna skulle testa det de har sett i filmerna i verkligheten. Det är inte konstigt att så många unga kvinnor utsätts för strypvåld och riskerar att strypas till döds, som ministern sa.

Vi måste sätta stopp för detta. Att öka kunskapen är bra. Att göra kartläggningar är också bra. Men vi måste begränsa ungas möjlighet att konsumera tortyrporr.

Fru talman! Jag vill gärna överlämna denna bok, som heter *Porr-
snacket*. Den är egentligen en handbok för föräldrar, men jag tror att den
passar alldeles utmärkt även för riksdagsledamöter och statsråd. Jag tror
att vi är många som behöver öka kunskapen om hur barns och ungas var-
dag på nätet ser ut och förhindra att fler pojkar och flickor blir porrskadade
eller utsätts för våld.

Jag tackar statsrådet för debatten.

Anf. 69 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag får börja med att beklaga att ledamoten har tvingats
dras med mig i stället för med socialministern. Jag hoppas att det ändå har
fungerat väl i debatten.

Åsa Eriksson frågade inledningsvis vilka initiativ jag ämnar ta för att
skydda barn och unga och på så sätt också förbättra folkhälsan. Jag hoppas
att jag har tydliggjort att det inom regeringen finns en bredd av insatser
som pågår för att skydda barn och unga. Inom mitt ansvarsområde har Me-
diemyndigheten naturligtvis ett mycket viktigt uppdrag att verka för att
skydda barn mot skadlig mediepåverkan både genom tillsyn och genom
främjandearbete i form av kunskapshöjande insatser.

Jag vill tacka ledamoten för att hon väckt en viktig fråga. Jag hoppas
att detta kommer att få fortsätta vara en viktig debatt där vi kan arbeta
tillsammans för barns och ungas bästa.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:534 om regeringens syn på yttrandefriheten

Anf. 70 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Rasmus Ling har frågat mig om jag kommer att ta tillbaka
mitt uttalande om att yttrandefriheten i allra högsta grad är ett resultat av
vad som händer utanför våra egna gränser. Rasmus Ling har också frågat
om jag kommer att ta några initiativ för att stärka yttrandefriheten och om
jag, inom mitt ansvarsområde, kommer att se till att även studenters ytt-
randefrihet och organisationsfrihet kommer att värnas framöver. Slutligen
har Rasmus Ling frågat om jag kommer att verka för att yttrandefriheten
ska vara intakt och finnas på samma villkor för utländska medborgare som
för svenska medborgare även framgent.

Den fria åsiktsbildningen utgör en av demokratins hörnstenar. Yttran-
defriheten, som har en lång tradition och en stark ställning i Sverige, är
därför fastslagen i Sveriges grundlag. Var och en är gentemot det all-
männa tillförsäkrad en frihet att meddela upplysningar och uttrycka tankar,
åsikter och känslor i ämnen som var och en själv väljer.

Grundlagsskyddet för yttrandefriheten är på goda grunder långtgående,
även om det inte är absolut. Jag kommer alltid att stå upp för och värna
den fria åsiktsbildningen. I detta ingår dock även att värna rätten att föra
en öppen diskussion om vad yttrandefriheten innebär och vilka målkon-
flikter som kan finnas. Vi måste våga prata om vad vi vill skydda och var-

för, och vi måste acceptera att yttrandefriheten har gränser och påverkas av andra motstående intressen.

Yttrandefriheten kan begränsas genom lag. Det har också gjorts sådana begränsningar, exempelvis genom straffrättsliga bestämmelser om hets mot folkgrupp, olaga hot och förtal. Det finns också internationella konventioner som Sverige har tillträtt, exempelvis FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, och reglering inom EU-rätten som Sverige behöver följa, till exempel Europakonventionen och EU:s stadga om grundläggande rättigheter.

Europakonventionen om mänskliga rättigheter gäller som lag i Sverige. Dessa regelverk ställer krav på att staterna ska tillgodose intresset av balans mellan olika motstående intressen, exempelvis mellan opinionsfriheterna och rätten till respekt för privat- och familjeliv.

Regeringen vill värna ett starkt och fritt samhälle där människor ska kunna leva, röra sig och agera fritt inom lagens ramar. Samtidigt kan individer och grupperingar utnyttja vår långtgående yttrandefrihet för att skapa oro, sprida hat och destabilisera det svenska samhället. Att inte kunna diskutera de målkonflikter som kan uppstå och att inte kunna ha två tankar i huvudet samtidigt vore inte bara ett svek mot den befolkning som sätter sin tilltro till riksdag och regering utan också ett fattigdomsbevis för den samhällspolitiska debatten.

Mina ansvarsområden som kulturminister är bland annat medier, kultur och demokrati. Yttrandefriheten är en grundläggande faktor för de verksamheter som bedrivs inom dessa områden. Att stärka verksamheterna inom Kulturdepartementets område blir därför också att värna och stärka yttrandefriheten. Det kan exempelvis handla om att kontinuerligt se över kulturpolitikens utformning i syfte att stärka den konstnärliga friheten, att stötta nyhetsbevakning i hela landet via mediestödet eller att arbeta för en hållfast och oberoende public service.

Frågor om att stödja yttrandefrihet och organisationsfrihet som ligger inom mitt område gäller även för studenter. Mer detaljerade frågor inom ramen för området högre utbildning och forskning ställs dock bäst till statsrådet Persson.

Anf. 71 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Parisa Liljestrand för svaret. Givetvis är alla statsrådsposter i en regering viktiga, men om jag skulle rangordna dem skulle jag säga att det statsråd som har ansvar för demokrati är ett av de absolut viktigaste. Jag saknar svar på en del av de frågor jag har ställt, och jag är lite bekymrad över det. Men nu har vi ju möjlighet att bringa klarhet i detta.

Betydelsen av yttrandefrihet går inte att överskatta. Det finns tyvärr många samhällen utan yttrandefrihet runt om på jorden, och de är inga demokratiska samhällen. Att värna det fria ordet bör vara varje demokratiministers viktigaste uppgift. Det är ur detta perspektiv som jag har ställt mina frågor.

Som kulturministern säger är yttrandefriheten inte absolut. Det finns begränsningar, och det finns också målkonflikter. Men utgångspunkten bör vara att yttranden är lagliga och att det sedan kan göras inskränkningar, men det är inte en utgångspunkt att de ska godkännas.

En av de frågor jag inte fick svar på rör icke-medborgares rättigheter, och det förs diskussioner om att man ska kunna utvisa dessa om yttringar görs som på olika sätt väcker anstöt. Detta berördes inte alls i svaret, så jag ställer min fråga igen. Jag vet att migrationsansvaret ligger på ett annat statsråd. Men kulturministern är ju också ansvarig för demokratin, så kommer hon att verka för att yttrandefriheten förblir intakt även för utländska medborgare? Jag önskar svar på den frågan, fru talman.

Jag tog också upp studenters yttrandefrihet. Under hösten var det en hätsk diskussion, och på Chalmers i Göteborg beslöt man under en tid att studenterna inte skulle få affischa, bedriva opinionsyttring och så vidare. Är detta något demokratiministern kommer att motsätta sig om det blir aktuellt igen?

Fru talman! Den kanske viktigaste frågan för mig var det uttalande kulturministern gjorde i Svenska Dagbladet om att yttrandefriheten i högsta grad är ett resultat av vad som sker utanför våra gränser. Vad avsågs med detta? Jag kan gissa, men jag tror att det är bättre att Parisa Liljestrands beskriver det med egna ord.

Vi har haft uppmärksammade fall av koranbränningar, och förra vintern hängdes en docka av Turkiets president Erdoğan upp. Även annat har väckt stor uppståndelse i världen. Den senaste tiden har det varit yttranden rörande terrororganisationen Hamas som med rätta har väckt avsky men samtidigt varit inom ramen för vad som är tillåtet enligt lag.

Fru talman! Jag överlåter till Parisa Liljestrands att förklara vad det var hon avsåg med sitt uttalande om att yttrandefriheten i högsta grad är ett resultat av vad som sker utanför våra gränser.

Anf. 72 ULRİK NILSSON (M):

Fru talman! Yttrandefrihet är något vi alla värnar, och den är också den första av de friheter som nämns i 2 kap. regeringsformen. Yttrandefrihetens metod är den öppna debatten och det sakliga utbytet av åsikter eftersom det är så det förs vidare.

Ibland kommer man till ett läge då argumenten tryter, men innan jag går vidare på det spåret bör man nämna ytterligare en grundförutsättning: att friheterna gäller så länge de inte inskränker någon annans frihet. Väljer jag att som en förlängning av en argumentation i yttrandefrihetens namn ta till en aktion eller en åtgärd som riskerar att skada någon annan har jag överskridit en gräns där yttrandefriheten har blivit något annat. Ett exempel på det är de som blockerar vägar, och i morse blockerade man ingången till riksdagshuset i en aktion. Vidare har vi koranbränning och annat.

Det här är utlöpare av en debatt där man uppfattar att man inte har fått gehör för sina argument och då byter argumentationsmetod. Detta har en koppling till yttrandefriheten, men det är inte nödvändigt att säga att det är tillåtet att trampa på någon annans frihet med stöd av yttrandefrihetsprincipen.

Här behöver en avvägning göras, och jag tycker att det är viktigt att säga att yttrandefriheten ska vara orörd – man ska kunna diskutera och värdera allt – men det är inte säkert att varje aktion man vill göra för att väcka uppmärksamhet kan motiveras utifrån yttrandefriheten.

En annan fråga som ställs i interpellationen gäller förnekelsen av Förintelsen. Här kommer vi i skärningsgraden med en annan lagstiftning, nämligen EU:s rasismramverk, som kräver att det ska finnas en lagstiftning mot detta. Vi har tidigare tyckt att det borde räcka med den lagstiftning som finns gällande hets mot folkgrupp. Men uppenbarligen tycker inte EU det, så då får vi lägga in det. Jag är inte säker på att det inskränker yttrandefriheten för så många, för det är väldigt få som skulle argumentera utifrån att Förintelsen inte inträffade.

Fru talman! Det viktigaste med detta är att säga att yttrandefriheten ska sträcka sig långt, men yttrandefriheten ger i sig inte skydd för aktioner som inskränker på andras frihet.

Anf. 73 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Att yttrandefrihet är en grundbult i ett demokratiskt samhälle tror jag att vi är överens om, och denna frihet behöver vi värna varje dag. Det är och ska vara tillåtet att uttrycka även sådana åsikter som andra kan uppfatta som provokativa eller sårande. Men det innebär inte att allt är tillåtet. Det finns gränser för vilka yttranden som accepteras i ett demokratiskt samhälle, och ett exempel på sådana yttranden är hets mot folkgrupp.

Vi måste våga prata om vad det är vi vill skydda och varför, och vi måste acceptera att yttrandefriheten har gränser och att den också påverkas av motstående intressen. Vi måste kunna diskutera det samhälle vi har i dag och också våga diskutera yttrandefriheten i förhållande till det. Det innebär att prata om rättigheter och skyldigheter med utgångspunkt i våra grundlagar och övrig lagstiftning men också i internationella förpliktelser om mänskliga rättigheter. Det är därför svårt att diskutera just yttrandefrihet utan en kontext, för vi är del av en omvärld. Ett exempel är att Europadomstolens tolkning av Europakonventionens bestämmelser om yttrandefrihet påverkar oss. Förnekelse av Förintelsen är ett exempel, men det finns fler.

Rasmus Ling har frågat mig om jag kommer att ta tillbaka mitt uttalande. Jag har inte för avsikt att ta tillbaka det, för jag tror att om man värnar yttrandefriheten måste man kunna både se och prata om de målkonflikter som finns.

Jag uppfattar frågan om utländska medborgare som kopplad till den utredning om skärpta krav på hederligt levnadssätt och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd som nyligen har tillsatts. Närmare frågor om den ställer man bäst till statsrådet Malmer Stenergard.

Anf. 74 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Självklart finns det målkonflikter. Självklart finns det gränser för yttrandefriheten – vi har hets mot folkgrupp, förtal, hot och så vidare. Min poäng, fru talman, är att vi ska vara oerhört varsamma med de inskränkningar vi gör av yttrandefriheten. Vi ska också stanna upp ibland och se om de inskränkningar vi har gjort fortfarande är sådana vi vill ha och inte bara tumma på detta och gå vidare till nästa inskränkning.

Nu har vi ett förslag, som har varit föremål för en utredning, om att förneka att Förintelsen och andra erkända folkmord har ägt rum. Det fanns en enighet i utredningen. Regeringen har skickat förslaget till Lagrådet, och det kommer att komma en proposition, antar jag. Då får vi ta ställning

till om det är ytterligare ett exempel eller ifall det är något som vi ska fundera på. Det är ju något som riksdagen kommer att få ta ställning till så småningom. Att vi har gjort inskränkningar är dock inte i sig ett argument för att göra ytterligare inskränkningar, utan vi måste vara oerhört varsamma när vi gör det.

Fru talman! En annan lagstiftning som ses över i en utredning – den är dock på Justitiedepartementet; jag är medveten om det – är ordningslagen, där polisen eventuellt ska få möjlighet att säga nej i tillståndsgivningen till manifestationer om de hotar landets säkerhet. Det verkar inte som att det finns en majoritet i kammaren för att göra en sådan förändring, fru talman, men det får man naturligtvis se framöver.

Jag tycker att det finns skäl att diskutera även en sådan fråga, även om den är under utredning. Skulle man göra en sådan förändring skulle det få till konsekvens att främmande makt och andra regimer, andra länders regeringar, skulle kunna använda det som ett påtryckningsmedel. Så länge vi har ett system där medier, medborgare och andra kan göra yttringar inom den grundlagsfästa yttrandefriheten utan politisk inblandning eller myndighetsinblandning kan man hänvisa till det, men om man inför en mekanism där polisen kan säga nej kan man inte längre säga att detta har vi ingen rådighet över. Det kommer att skapa ett ökat tryck från utlandet, och då kan fler farliga situationer uppstå, eller situationer där Sverige och den svenska regeringen pressas att strypa det fria ordet och att säga nej till manifestationer. Det är en farlig utveckling, fru talman.

Jag fick svar på frågan om kultur- och demokratiministern är beredd att ta tillbaka uttalandet. Det är hon inte; det var tydligt. Jag tycker dock inte att jag fick tillräckligt svar på vad innebörden faktiskt var. Är det faktum att det finns en omvärld som pressar Sverige i sig ett argument för att vi ska förändra oss? Ska vi göra förändringar i vår yttrandefrihetslagstiftning för att gå andra länder till mötes? Jag tycker verkligen inte det. Om det var så kultur- och demokratiministern menade blir jag faktiskt orolig, fru talman.

Anf. 75 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! Tänk om vi i stället för att bli upprörda över koranbränningarna hade kunnat säga allihop: ”Oj, vad synd att ni hade slut på argumenten, att ni var tvungna att ta till den typen av överord för att ni inte längre klarade att debattera frågan!” Då tror jag att vi möjligen hade sett detta lite annorlunda.

Det är faktiskt detta det handlar om. Det är också detta som är grundbulten i vad jag säger: Yttrandefriheten, debatten, ska vara fri och öppen, men när agerandet börjar inkräkta på andra friheter är det dags att börja fundera på att reagera på själva inkräktandet i andras friheter. Om det är ordningsstörande och om det blir upplopp beroende på det – ja, då kanske det finns skäl att fundera.

För att svara Rasmus Ling här skulle jag säga att det är klart att ingen egentligen vill att vi ska genomföra åtgärder i Sverige som hotar landets säkerhet. Men den frågan behöver vi i så fall bedöma väldigt noggrant. Vad är det som hotar landets säkerhet? Det kanske inte är så många manifestationer som gör det, men om någon gör det vore det ganska oansvarigt att tillåta den, för det inskränker på alla svenskars frihet när säkerheten är hotad.

Fru talman! Jag vill tacka för min del i debatten. Jag tycker att det är ett viktigt område. Hållandet av yttrandefriheten är oerhört viktigt, men också att faktiskt kalla den för rätt saker.

Anf. 76 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag måste börja med att säga att jag kan häpna lite över att ledamotens uppfattning av vad han tror sig veta att jag tycker. Jag vänder mig emot bilden som ledamoten verkar ha av att regeringen tar lättvindigt på inskränkningar i yttrandefriheten och att jag och regeringen letar sätt att begränsa människors friheter. Det handlar verkligen inte om det.

Min utgångspunkt är att vi ska kunna säkerställa graden av frihet och demokrati i vårt land framöver, och för att göra det kan vi inte ha en förklarad debatt. Det är inte svart eller vitt. Det finns målkonflikter, och vi måste våga prata om dem. Jag kommer alltid att stå upp för och värna yttrandefriheten, och även principen som yttrandefriheten medför i en demokrati.

Som kulturminister arbetar jag aktivt med att bland annat stärka det fria ordet. Det ingår i mina dagliga uppgifter. Yttrandefriheten är en grundläggande faktor inom medier, kultur, nationella minoriteter och demokratiarbetet. Allt det ligger på mitt bord och inom mitt område. Genom att stärka det stärker vi också och värnar yttrandefriheten ytterligare.

Det kan se olika ut. Det kan handla om, som jag nämnde tidigare, att se över kulturpolitikens utformning för att stärka konstnärlig frihet. Det kan vara att stötta oberoende och fri journalistik. Det kan vara att se till att det finns nyhetsbevakning i hela landet. Det kan vara att se till att vi har ett starkt och oberoende public service. Jag har också nyligen tagit emot en promemoria med förslag till ett tidsbegränsat digitalt utvecklingsstöd till tidskrifter som bedriver fördjupande samhälls- och nyhetsjournalistik och som syftar till att öka mediemångfalden.

Detta är bara några av de sätt som jag har arbetat, och också aktivt kommer att fortsätta arbeta, med att stärka yttrandefriheten inom mitt verksamhetsområde.

Anf. 77 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Alla de saker som Parisa Liljestrand tar upp tycker jag är viktiga; det kan jag absolut skicka med. Det är saker för att stärka medial närvaro, förbättra konstnärers villkor och så vidare. Det är bra saker, och jag är glad över det. Jag är glad för den här diskussionen. Frågor om yttrandefrihet och själva lagstiftningen och villkoren för den är viktiga att diskutera. Jag är glad att vi kan ha en sådan diskussion, även om jag, som jag har sagt, fru talman, oroas över en del av svaren.

När jag lyssnar på ledamoten Nilsson får jag närmast känslan av att det som väcker anstöt och någon kan bli arg över ska inskränkas. Jag tolkade inte regeringen så, vilket jag är glad över, men det ledamoten sa gick åt det hållet, och det är i så fall oroande.

Fru talman! Jag ska hinna med en avslutande fråga som gäller den lagstiftning om utlandsspioneri som riksdagen fattade beslut om för ett drygt år sedan, hösten 2022. Det var många vid det tillfället som varnade för att detta skulle få en stor påverkan på yttrandefriheten och att medier skulle komma att begränsa sig och ägna sig åt självcensur och liknande bara för att det fanns ett hot om att man skulle kunna straffas på det här sättet.

Utifrån att det nu har gått ett tag skulle jag vilja fråga, fru talman, om regeringen har någon tanke på att framöver utvärdera lagen och se om de farhågor som fanns har slagit in eller om det inte fanns någon grund för en sådan oro.

Anf. 78 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag börjar i den ände där ledamoten Ling slutade, det vill säga lagen om utlandsspioneri som antogs för drygt ett år sedan. Den lagstiftningen är ju ett exempel på att en lag införs med en mycket tydlig skrivning om att den inte är till för att påverka journalisters arbete och deras rätt att kunna utföra det. Lagen är inte menad att träffa journalister, och det har både regeringen och riksdagen varit tydliga med i framskrivningen av lagstiftningen.

Därmed är min bild också att lagstiftningen ska fungera utan att vara begränsande för medierna. Medierna behövs nämligen. De behöver vara en fri och oberoende kraft för att ett demokratiskt samhälle ska fungera.

Yttrandefriheten har en lång tradition och en stark ställning i Sverige. Den fria åsiktsbildningen är en av hörnstenarna i demokratin. Det är därför jag har sagt att yttrandefriheten på goda grunder är långtgående. Den skyddar inte bara åsikter som är behagliga och önskvärda utan också, och kanske främst, åsikter som kan väcka indignation, anstöt och ifrågasättande. Det ska den kunna göra. Det ska vi kunna tåla i ett öppet samhälle. Men vi måste också kunna acceptera att yttrandefriheten har gränser.

Som jag har sagt kommer jag alltid att stå upp för att värna yttrandefriheten. I det ingår dock också att vi måste kunna ha en öppen diskussion om vad yttrandefriheten innebär och vilka målkonflikter som finns. Jag välkomnar en sådan diskussion.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2023/24:533 om huvudmannaskap för svensk skola

Anf. 79 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Linus Sköld har frågat mig hur jag avser att agera för att privata ekonomiska intressen inte ska avgöra elevers utbildningsmöjligheter och framtid. Linus Sköld har även frågat mig om jag bedömer att det är systemhotande att en så stor del av det svenska skolsystemet kan säljas och få ny inriktning inom bara några månaders tidsrymd och, om ja, hur regeringen avser att agera för att komma till rätta med detta.

Det finns problem med de nuvarande reglerna för fristående skolor. Vi ska bekämpa oseriösa och olämpliga aktörer. Det ska inte vara möjligt att tjäna pengar genom att dra ned på kvaliteten, exempelvis genom att anställa obehöriga lärare eller att inte ge eleverna den undervisningstid de har rätt till. Därför gav regeringen i juni 2023 tilläggsdirektiv till Utredningen om vinst i skolan, som är en viktig pusselbit i en större omläggning av friskolepolitiken. Direktiven innebär att utredaren ska föreslå vinstutdelningsförbud eller annan vinstutdelningsbegränsning i skolor där det finns problem som behöver åtgärdas. Vinstutdelningsförbud eller vinstut-

delningsbegränsning kan exempelvis gälla om en skola eller förskola håller för låg kvalitet eller om den tar emot statsbidrag som avser att åtgärda kvalitetsbrister eller annars höja kvaliteten i verksamheten.

Det är ett svar från politiken på alla de fall där oseriösa och olämpliga aktörers agerande gått ut över elevernas rätt till en bra utbildning.

Utredningen har också i uppdrag att utreda skärpta krav på ägare och huvudmän för fristående skolor, förskolor och fritidshem. Utredningen ska leda till en breddad och fördjupad tillsyn och stärkta möjligheter för Statens skolinspektion och kommunerna att ingripa. Det ska inte finnas något utrymme för oseriösa och olämpliga aktörer.

Skolinspektionen har konstaterat att en relativt stor andel av de enskilda huvudmännen har en känslig ekonomisk situation. Bufferten i form av eget kapital och likvida medel är i många fall mycket liten eller obefintlig, vilket enligt myndigheten innebär en risk för kvalitetsproblem och nedläggningar. Utredaren ska därför föreslå tydligare bestämmelser om att en enskild huvudman ska ha en så stabil ekonomi att risken är liten för att den enskilde hamnar på obestånd och kanske går i konkurs. Det ska inte räcka med att ha en budget i balans. Regelverket bör garantera att den som startar eller förvärvar en fristående förskola, en fristående skola eller ett fristående fritidshem inte bara har tillräcklig ekonomisk styrka för att bedriva verksamheten långsiktigt utan också har för avsikt att driva verksamheten under en följd av år och har kapaciteten att göra det.

En annan viktig pusselbit i regeringens omläggning av friskolepolitiken är finansieringssystemet. Skolpengen är till för att finansiera elevernas utbildning. I dag finns det omotiverade skillnader i hur mycket resurser olika kommuner avsätter till skolan, och det finns ett tydligt behov av att ändra regleringen när det gäller hur resurser ska tilldelas. Det är inte rimligt att enskilda huvudmän tilldelas resurser för kostnader som de inte har. Därför har regeringen nyligen tillsatt en utredning som ska föreslå ett helt nytt system för hur resurser till fristående skolor ska beräknas.

Anf. 80 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Den senaste tiden har Lotta Edholm tagit till rätt högljudda brösttoner i medierna. Hon har till exempel sagt att det inte finns några fördelar med börsnoterade skolor, att incitamenten för vinst trumfar incitamenten för kvalitet och att skolmarknaden kan vara en anledning till det som Edholm själv har beskrivit som en kunskapskollaps. Hon har bekant, självreflekterande, att borgerligheten har haft en naiv inställning till friskolor. Ändå kan hon, säger hon, leva med en liten vinst.

Jag har ställt den här interpellationen mot bakgrund av den affär som nästan blev av, när det största aktieinnehavet i Sveriges största skolkoncern skulle säljas för miljardbelopp. Efter att köparen i medierna spekulerat om att ändra den pedagogiska inriktningen i verksamheten och deklarerat sin uppfattning om vinstutdelning, det vill säga att sådan bara bör göras om de elever som går i verksamheten betalar för det själva – skattepengar skulle alltså enligt hans mening inte kunna omvandlas till privata vinster – störtök dock aktiens värde, och affären blåstes av.

Förutom det uppenbara, att svenska elevers utbildning blivit något som privata intressen kan tjäna grova pengar på, synliggör den här affären den kanske tyngsta absurditeten med det svenska skolsystemet: Privata intressen, privatpersoner med djupa fickor, kan köpa sig kontroll över hundra-

tusentals elevers utbildning och ändra inriktning på verksamheten med några månaders varsel. När det betyder att andra inte längre kan tjäna pengar på elevers utbildning blåses affären av.

Jag föreställer mig att skolministern kan leva sig in i hur det kändes för de andra aktieägarna. Hon ägde ju ganska nyligen själv aktier i en skolkoncern och tjänade pengar på det när hon utsågs till minister eftersom aktieinnehavet då steg i värde. Men om det hade varit hennes skolkoncern som Akelius velat köpa in sig i och gjort ett liknande uttalande om hade hon i stället förlorat på aktiekursens rörelse. Det är klart att hon inte hade velat att det skulle bli så.

Nu är Edholm inte längre friskoleföreträdare. Nu är hon skolminister och ansvarar för det här skolsystemet och hur det ska ge alla elever en bra utbildning. Därför frågade jag i dag om hon ska agera för att förhindra att enskilda privatpersoner med djupa fickor kan köpa sig kontroll över elevers utbildningsmöjligheter och framtid. Tycker hon att det är systemhotande att en enskild i ett slag kan köpa sig kontroll över hundratusentals barns skolgång? I så fall, vad ska hon göra åt det?

Lotta Edholm svarar att hon ska bekämpa oseriösa och olämpliga aktörer. Menar hon att Akelius uttalande om att skattepengar borde gå till barnens utbildning i stället för till vinstutdelning gör honom till en olämplig och oseriös aktör?

Jag tycker att Lotta Edholm behöver svara på de frågor jag nu har ställt, det vill säga: Tycker Lotta Edholm att det är rimligt att enskilda kan köpa sig kontroll över hundratusentals elevers utbildning? Var det att Akelius sa att skattepengarna borde gå till barnens utbildning i stället för till utdelning som gjorde honom till en olämplig eller oseriös aktör?

Anf. 81 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag kan inte gå in på enskilda ärenden, vilket ledamoten är fullt medveten om. Men jag kan svara på de frågor som jag har fått. Det har jag också försökt göra.

Vi måste göra en rad olika förändringar av friskolesystemet. Det pågår nu en rad olika utredningar. Skolinspektionen har också fått ökade möjligheter att ingripa mot skolor som har kvalitetsproblem, till exempel vid risk för radikalisering, som vi har gett särskilda uppdrag kring.

Det pågår åtminstone tre olika utredningar som har bäring på detta, bland annat friskoleutredningen. Den handlar i stor utsträckning om just hur vinstutdelningar vid olika typer av problem i skolan ska stoppas. Det kan vara kvalitetsproblem, när ägarstrukturen förändras och när en skola startas men också om man tar emot kvalitetshöjande statsbidrag.

Den stora utredningen på området och som handlar om finansieringen är utredningen om en nationell skolpengsnorm. En stor del i den handlar om hur friskolorna ska finansieras. Förslaget är att skilja på finansieringen för kommunernas skolsystem och finansieringen för friskolorna så att friskolorna får betalt för det uppdrag som de faktiskt har och inte något mer.

Jag blev väldigt glad när jag såg rubriken på den här interpellationen. Den verkade handla om huvudmannaskapet för svensk skola. Jag tänkte att Linus Sköld kanske skulle vilja ha en diskussion om de problem som huvudmannaskapet för svensk skola faktiskt ger vid handen, till exempel att hur mycket kommunerna satsar på sin skola skiljer sig åt enormt

mycket. Det skiljer ungefär 70 000 kronor per elev och år mellan den kommun som satsar mest och den som satsar minst på skolan.

Men jag blev lite besviken när jag förstod att Socialdemokraterna inte vill ta den diskussionen. Det beror såklart på att Socialdemokraterna för 30 år sedan kommunaliserade ansvaret för svensk skola. Det i sig var ett mycket stort misstag. Den utredningen adresserar också en stor del av de problem som Linus Sköld tar upp.

Anf. 82 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Mot bakgrund av den här affären och beskrivningen av den ställde jag den mycket enkla frågan om statsrådet bedömer att det är systemhotande att en så stor del av det svenska skolsystemet kan säljas. Om hon gör det undrade jag också hur hon avser att agera för att komma till rätta med det.

Statsrådet svarade att oseriösa aktörer ska bekämpas. Det går inte att förstå på något annat sätt än att statsrådet bedömer aktörerna i den här affären som oseriösa. Frågan är om det är de som vill behålla vinsten i verksamheten som är de oseriösa aktörerna eller om det är den som vill avskaffa vinstutdelningen som är den oseriösa aktören.

Var står Lotta Edholm i frågan om vinstutdelningar? När man lyssnar på hennes uttalanden i medierna den senaste tiden låter det som att hon är rätt kritisk till stora vinster till friskoleägare. Exemplet jag drog i mitt förra anförande var att det inte finns några fördelar med börsnoterade skolor, att incitamenten för vinst trumfar incitamenten för kvalitet, att skolmarknaden kan vara en anledning till det hon själv har beskrivit som en kunskapskollaps och att borgerligheten har haft en naiv syn på friskolor.

De miljarder som försvinner i vinster till privata fickor hos friskolornas ägare hade kunnat användas till exempelvis fler läromedel i skolan, som Lotta Edholm brukar prata sig varm för. De hade även kunnat användas till att anställa fler speciallärare. Det är ansevärd summor pengar vi talar om. De skulle räcka till långt mycket mer än vad Lotta Edholm förmår få fram i några riktade statsbidrag.

Vi kan också prata om systemeffekterna som vinstintresset får, det vill säga den tilltagande segregationen av skolsystemet. Barn till akademiker och svenskfödda barn går på vissa skolor, medan barn till föräldrar med svag utbildningsbakgrund och som är utlandsfödda går på andra skolor. Det är ett resultat av vinstintresset. Den som vill göra överskott behöver nämligen segregera ut ett högrepresterande elevunderlag.

Det leder oss till kösystemet, som Lotta Edholm vill bevara. Det leder oss också till planeringsfrågan.

Riksrevisionen har konstaterat att det här systemet innebär ineffektiv användning av offentliga medel. Det läcker inte bara vinster till privata ägare; med det här systemet får man också betala för en plats i skolan flera gånger. Kommuner sitter kvar med kostnader, och friskolor får intäkter för uppgifter som de inte har. Med ökad effektivitet och stopp för vinstläckaget hade det alltså funnits väldigt mycket mer pengar i systemet. Det behövs skolan nu mer än någonsin, med den kostnadskris som pågår.

Jag vänder mig direkt till Lotta Edholm. Tycker hon att det är rimligt att enskilda kan köpa sig kontroll över hundratals elevers utbildning?

Anf. 83 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Återigen: Jag kan inte kommentera enskilda fall. Men bakgrunden till de citat som Linus Sköld läste upp är att vi har problem i friskolesektorn. Det är jag den första att erkänna. Det har jag också gjort i en lång rad intervjuer.

Det är därför vi nu lägger om politiken på området, bland annat genom utredningen om en nationell skolpengsnorm. Den ska bland annat se till att vi kan garantera likvärdiga villkor i Sveriges kommuner. Oavsett var man bor ska man ha en likvärdig skola. Den ska också ge förslag på hur friskolor ska få betalt för det som de gör och inte för det som de inte gör.

Den stora betygsutredningen har också tillsatts. Tanken är att vi ska ha betyg som är bättre kopplade till exempelvis nationella prov så att vi kommer ifrån det här med fuskbetyg. Vi vet att det är ett större problem i friskolor än i kommunala skolor.

Slutligen har vi den stora friskoleutredningen, som ska lämna förslag på område efter område där man inte längre kommer att kunna ta ut vinst i friskolorna.

Allt detta gör jag eftersom jag anser att det finns stora problem med friskolesystemet. Det är ett problem för hela skolväsendet, inte bara för de enskilda individer som går i de skolor som inte uppfyller de kvalitetskrav som man kan förvänta sig.

Men jag kan tyvärr inte kommentera enskilda ärenden.

Anf. 84 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Min bedömning är att det inte är ett enskilt ärende som berörs av frågan som jag har ställt. Jag frågade om Lotta Edholm tycker att det är rimligt att enskilda kan köpa sig kontroll över hundratusentals elevers utbildning, oavsett vem som gör det. Tycker hon att det är rimligt att människor med mycket pengar kan köpa sig kontroll över hundratusentals elevers utbildning? En stor andel av det svenska skolsystemet kan försvinna i en affär och få en helt ny inriktning. Är det rimligt, Lotta Edholm?

Om Lotta Edholm var så kritisk mot vinster att hon verkligen ville göra någonting åt detta skulle hon inte föreslå att behålla möjligheten att ta ut vinst ur skolsystemet. Lotta Edholm gav ändringsdirektiv till den pågående utredningen om vinstförbud och sa att vinster ska tillåtas. Det är vinster som Lotta Edholm själv säger leder till betygssiffel och skolsegregation. Ändå vill hon behålla dem. Hur kan det komma sig?

Lotta Edholm vill också bekämpa de oseriösa aktörerna genom att tvinga fram ett krav på buffert hos huvudmännen. Det kommer att dräpa ut alla de små, idéburna skolorna ur Skolsverige. De som klarar det är de stora koncernerna – dem man kan köpa för miljardbelopp. Det är de som kommer att överleva ett krav på buffert, och det är precis det som Lotta Edholm är ute efter.

Tycker Lotta Edholm att det är rimligt att enskilda kan köpa sig kontroll över hundratusentals elevers utbildning?

Anf. 85 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Utredningen om vinst i skolan ska också utreda skärpt ägarprövning vid start, köp eller övertagande av en skola.

För mig som skolminister är det klart att det viktigaste perspektivet är elevperspektivet. För en elev som går i en skola är det otroligt viktigt att det finns en ekonomisk stabilitet i grunden. Skolinspektionen har ju varnat för att det finns skolor som riskerar att läggas ned med mycket kort varsel för att pengarna tar slut på grund av att man förlorar ett litet antal elever. För den elev som går i en sådan skola är det naturligtvis ointressant om skolan är stor eller liten, för man förlorar sin skolplats och kan hamna på en skola som man kanske inte alls vill gå i. I värsta fall kan man även förlora tid, som ju är väldigt viktigt när man går i skolan. Det är alltså klart att det är viktigt, och det tror jag också att Linus Sköld själv tycker, att en skola har ekonomisk stabilitet.

Människor som inte har någon ekonomisk stabilitet i grunden ska naturligtvis inte kunna starta och driva skolor hur som helst. Det tror jag faktiskt att Linus Sköld också håller med om.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:545

Tredje vice talmannen meddelade att interpellation 2023/24:545 av Joakim Sandell (S) om återkrav av förlorad skolpeng hade återtagits i ett sent skede och därför inte skulle besvaras.

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2023/24:73 Kompletterande bestämmelser till EU:s dataförvaltningsförordning

2023/24:77 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om inrättande av en mekanism för koldioxidjustering vid gränsen

2023/24:80 Anpassning av investeraravdraget med anledning av ändrade EU-regler om statligt stöd

2023/24:83 Ersättning för höga sjuklönekostnader upphör

2023/24:87 Sveriges deltagande i Europeiska åklagarmyndigheten

Skrivelser

2023/24:82 Riksrevisionens rapport om kontrollen av subventionerade anställningar

2023/24:89 Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd

Redogörelse

2023/24:NR1 Nordiska rådets svenska delegations redogörelse om verksamheten under 2023

EU-dokument

Prot. 2023/24:83

COM(2024) 100 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) 2021/522, (EU) 2021/1057, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/1139, (EU) 2021/1229 och (EU) 2021/1755 vad gäller ändringarna av de medel som ska avsättas till vissa program och fonder

12 mars

COM(2024) 301 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/1148 vad gäller finansieringsramen och anslaget för den tematiska delen

Motion

med anledning av skr. 2023/24:69 Riksrevisionens rapport om ersättning för höga sjuklönekostnader
2023/24:2822 av Mats Berglund m.fl. (MP)

Socialutskottets betänkande

2023/24:SoU26 Det schabloniserade föräldraavdraget

§ 19 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 8 mars

2023/24:608 Totalt mobilförbud i skolan

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:609 Gymnasieelevers ekonomi

av *Linus Sköld* (S)

till utbildningsminister *Mats Persson* (L)

2023/24:610 Avskaffad preskriptionstid för mord för personer under 18 år

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2023/24:611 Marknadsföring vid gymnasieval

av *Paula Örn* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

den 11 mars

2023/24:612 Norrbotniabanans samhällsnytta

av *Åsa Karlsson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:613 Effekter för Dalarna av järnvägens bristande punktlighet

av *Lars Isacsson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:614 Kommunernas finansiering

av *Sanna Backeskog* (S)

till finansminister *Elisabeth Svantesson* (M)

2023/24:615 Finansieringen av UWC i Norge
av *Catarina Deremar* (C)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:616 Minskad tilldelning av medel till resursbibliotek
av *Mirja Rähä* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 8 mars

2023/24:707 Situationen på Arbetsförmedlingen

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:708 Transportstyrelsens avgiftshöjningar

av *Serkan Köse* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:709 Tillämpning av ny lagstiftning avseende regelverket om säkerhetsärenden

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

2023/24:710 Regeringens arbete för att reglera barns användning av sociala medier

av *Åsa Westlund* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:711 Beräkningsgrunder för ändringarna i a-kassan

av *Patrik Lundqvist* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

den 11 mars

2023/24:712 Situationen i Gaza

av *Lawen Redar* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:713 Folkhälsomyndighetens rekommendationer om PCR-test

av *Elsa Widding* (-)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:714 Tvångsanslutning av husägare till va-nätet

av *Mattias Eriksson Falk* (SD)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:715 Fiske efter lax

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:716 Förbättrad vård vid endometriosis

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:717 Snabbare bodelningsprocesser

av *Martina Johansson* (C)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:718 Förstärkta insatser mot antisemitism i Sverige

av *Lawen Redar* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

Prot. 2023/24:83

12 mars

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 19.23.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 39 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.52 och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om frågestund	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Anmälan om faktapromemoria	4
§ 5 Ärenden för bordläggning	4
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:447 om EU-direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag	4
Anf. 1 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	4
Anf. 2 AIDA BIRINXHIKU (S)	5
Anf. 3 MATILDA ERNKRANS (S)	6
Anf. 4 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	7
Anf. 5 AIDA BIRINXHIKU (S)	7
Anf. 6 MATILDA ERNKRANS (S)	8
Anf. 7 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	9
Anf. 8 AIDA BIRINXHIKU (S)	9
Anf. 9 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	10
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:486 om innovationskraften i Öresundsregionen	10
Anf. 10 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	10
Anf. 11 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	12
Anf. 12 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	13
Anf. 13 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	14
Anf. 14 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	14
Anf. 15 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	15
Anf. 16 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	15
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:506 om åtgärder mot ökande antal konkurser	16
Anf. 17 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	16
Anf. 18 IDA EKEROTH CLAUSSE (S)	17
Anf. 19 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	17
Anf. 20 IDA EKEROTH CLAUSSE (S)	18
Anf. 21 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	19
Anf. 22 IDA EKEROTH CLAUSSE (S)	20
Anf. 23 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	20
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:553 om EU:s grundläggande värderingar	21
Anf. 24 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	21
Anf. 25 MATILDA ERNKRANS (S)	22
Anf. 26 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	23

Anf. 27	MATILDA ERNKRANS (S)	24
Anf. 28	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	25
Anf. 29	MATILDA ERNKRANS (S)	26
Anf. 30	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	26
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:532 om tillgång till		
rättskipning		27
Anf. 31	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	27
Anf. 32	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	28
Anf. 33	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	28
Anf. 34	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	29
Anf. 35	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	30
Anf. 36	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	31
Anf. 37	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	32
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:543 om förändringar i		
arbetsskadeförsäkringen		32
Anf. 38	Statsrådet ANNA TENJE (M)	32
Anf. 39	JESSICA RODÉN (S)	33
Anf. 40	Statsrådet ANNA TENJE (M)	34
Anf. 41	JESSICA RODÉN (S)	34
Anf. 42	Statsrådet ANNA TENJE (M)	35
Anf. 43	JESSICA RODÉN (S)	36
Anf. 44	Statsrådet ANNA TENJE (M)	36
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:547 om den ekonomiska		
situationen för sjuka arbetslösa		36
Anf. 45	Statsrådet ANNA TENJE (M)	36
Anf. 46	ÅSA ERIKSSON (S)	37
Anf. 47	Statsrådet ANNA TENJE (M)	38
Anf. 48	ÅSA ERIKSSON (S)	39
Anf. 49	Statsrådet ANNA TENJE (M)	40
Anf. 50	ÅSA ERIKSSON (S)	41
Anf. 51	Statsrådet ANNA TENJE (M)	41
§ 13 Svar på interpellation 2023/24:557 om asylprocessens		
översyn i enlighet med Tidöavtalet		42
Anf. 52	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	42
Anf. 53	AZRA MURANOVIC (S)	42
Anf. 54	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	43
Anf. 55	AZRA MURANOVIC (S)	44
Anf. 56	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	45
Anf. 57	AZRA MURANOVIC (S)	45
Anf. 58	Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	46
Ajournering		46
Återupptaget sammanträde		47
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:441 om förbättrad		
folkhälsa genom skydd av barn från våldspornografi		47
Anf. 59	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	47
Anf. 60	ÅSA ERIKSSON (S)	48

Anf. 61 LEONID YURKOVSKIY (SD).....	48
Anf. 62 HELENA VILHELMSSON (C)	49
Anf. 63 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	50
Anf. 64 ÅSA ERIKSSON (S)	51
Anf. 65 LEONID YURKOVSKIY (SD).....	52
Anf. 66 HELENA VILHELMSSON (C)	53
Anf. 67 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	53
Anf. 68 ÅSA ERIKSSON (S)	54
Anf. 69 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	55
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:534 om regeringens syn på yttrandefriheten	55
Anf. 70 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	55
Anf. 71 RASMUS LING (MP)	56
Anf. 72 ULRIK NILSSON (M)	57
Anf. 73 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	58
Anf. 74 RASMUS LING (MP)	58
Anf. 75 ULRIK NILSSON (M)	59
Anf. 76 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	60
Anf. 77 RASMUS LING (MP)	60
Anf. 78 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	61
§ 16 Svar på interpellation 2023/24:533 om huvudmannaskap för svensk skola	61
Anf. 79 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	61
Anf. 80 LINUS SKÖLD (S).....	62
Anf. 81 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	63
Anf. 82 LINUS SKÖLD (S).....	64
Anf. 83 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	65
Anf. 84 LINUS SKÖLD (S).....	65
Anf. 85 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	65
§ 17 Svar på interpellation 2023/24:545.....	66
§ 18 Bordläggning.....	66
§ 19 Anmälan om interpellationer	67
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar	68
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 19.23.	69